

Трыб'ют "Песнярам":
дзе пяюць, там і...

С. 2

"На маю думку":
пяць меркаванняў

С. 4—5

Што Генадзь Гарбук сказаў
толькі для "К"

С. 6

Новая рубрыка:
"Лічбавы" падыход"

С. 7

Прынцыпова новы: музей у крэпасці

С. 2, 13

Як распавёў "К" намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Алесь Суша, на пачатку года адбылася перадача ў зборы ўстановы серый графічных работ творчай дынастыі Паплаўскіх. Гэта былі ілюстрацыі народнага мастака Беларусі Георгія Паплаўскага да твораў Янкі Купалы, Якуба Коласа і Васіля Быкава, а таксама работы Наталлі Паплаўскай да рамана Івана Мележа "Людзі на балоце". Па словах аўтараў, прычынай такога шыкоўнага падарунка стала не толькі багачце збораў бібліятэкі і цудоўныя ўмовы захоўвання ды экспанавання графікі, але і шэраг пераваг, якія дае менавіта бібліятэка. А зусім нядаўна фонды НББ папоўнілі больш чым 60 цудоўных работ, выкананых як Наталляй ды Георгіем Паплаўскімі, так і іх дачкой Кацярынай Паплаўскай.

Падрабязна пра тэхналогію працы "Нацыяналкі" з мастакамі ды іх работамі — у адным з наступных нумароў "К".

Наталля і Георгій Паплаўскія ў сваёй майстэрні. / Фота Юрыя ІВАНОВА

ГРАФІКА Ў БІБЛІЯТЭЦЫ

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Праекты развіцця. Акцыя "К": журналісцкі аўтапрабег па СДК і не толькі

Працягваем гаворку пра сённяшні стан клубаў, бібліятэк, музэяў ды гісторыка-архітэктурных каштоўнасцей. Без перабольшання скажам: пабачылі іх нямала. Прынамсі, ёсць з чым параўноўваць. Радуе і тое, што сустракаліся на Міншчыне (ледзь не праз аднаго) з прафесіяналамі ад культуры, якія не толькі здзяйсняюць, але і вучаць — нас, журналістаў, ды маладую змену яшчэ неспрактываваных спецыялістаў. Тое ж самае, дарэчы, датычыцца і тых сівых руін, якія нам давалася пабачыць на Уздзеншчыне. Яны — таксама выхоўваюць, бо нават у выглядзе рэшткаў здатныя пераканаць, якімі велічнымі ды непакінутымі былі нашы продкі... А наўкол панавала спёка. Падрасло новае пакаленне буслоў, у пошуках ежы для якіх іхнія бацькі нястомна цікавалі за трактарамі, што выкошвалі атаву над балацянкамі, багатымі на жабак. Распачыналася жніво... Але хопіць прыродапісання. Наперадзе — расповед і аналіз таго, дзеля чаго мы раз-пораз і кідаем родную рэдакцыю...

жывае не лепшыя свае часы... Як і сядзіба прадстаўнікоў яшчэ аднаго славутага роду — Завішаў, апошняй уладальніцай якой была Магдалена Радзівіл, тая самая мецэнатка, якая ахвяравала свае сродкі на падтрымку беларускага адраджэнскага руху пачатку XX стагоддзя. Сядзіба, узрост якой не такі пашанотны, у параўнанні з будынкам колішняга Кальвінскага збору, захавалася куды лепш, але без інвестыцый і яна неўзабаве можа ператварыцца ў "маляўнічыя руіны", падобна да рэшткаў палаца

Усю дарогу нас мучыла думка: якая будучыня чакае гэтыя аб'екты? Па прыездзе ў Мінск звярнуліся да дырэктара Уздзенскага гісторыка-краязнаўчага музея Тамары Лухверчык. Па яе словах, раён зацікаўлены ў рэстаўрацыі і выкарыстанні архітэктурных перлін. У прыватнасці, разглядаецца пытанне музефікацыі сядзібы Завішаў і будынка колішняга Кальвінскага збору. Уся загвоздка, вядома, у фінансаванні. У вырашэнні праблемы Тамара Пятроўна спадзяецца на падтрым-

ніякага дачынення да Жылуновічаў. Але не гэта падалося асноўнай праблемай: ніхто з жыхароў не ведаў, дзе знаходзіцца тая хата. Лішне казаць, што і адпаведных указальнікаў я ў горадзе не сустраў. Знайшоў жа (пасля доўгіх пошукаў) па мемарыяльнай шыльдзе, якая паведамляла пра гады нараджэння ды смерці палітыка і пісьменніка. Больш — ніякай інфармацыі. Пашанцавала: з дома насупраць выйшла былая выкладчыца роднай літаратуры

Раз, два, тры, чатыры, пяць — пачынаю скарачаць...

Стаўка большая за жыццё?

Яўген РАГІН,
Кастусь АНТАНОВІЧ
Мінск — Мінская —
Гомельская — Брэсцкая
вобласці — Мінск

Будны і Завішы

Дык вось, на Уздзеншчыне скіраваліся ў Кухціцы. Як аказалася — не зусім ў тыя. Блытаніна ўзнікла пасля перайменнавання з паўстагоддзя таму гістарычнай часткі Кухціц у **Першамайск**. Дзякуючы падказкам дырэктара мясцовага СДК Ірыны Ярмак знайшлі правільны кірунак. Праўда, разгагнацца ў нашай "хонды" не атрымалася: толькі перасеклі шашу, як вымушаны былі спыніцца: выпадкова ўбачылі памятную шыльду на валуне, тэкст якой змяшчаў інфармацыю пра дзейнасць на гэтых зем-

лях славутага Сымона Буднага. Што і казаць, дадатны ўнёсак мясцовых улад ва ўшанаванне памяці славытых землякоў! Вось каб яшчэ і ўказальнікі з'явіліся да бліжэйшых гісторыка-культурных аб'ектаў...

А яны сапраўды ўражваюць! Чаго толькі варты колішні Кальвінскі збор сярэдзіны XVI стагоддзя — унікальны ўзор храма абарончага тыпу, які, поруч з праваслаўнымі цэрквамі ў Мураванцы і Сынкавічах, касцёлам у Камяях, мог бы стаць візітоўкай нашай краіны для замежных турыстаў. Сёння святыня, узведзеная па фундацыі колішняга ўладальніка маёнтка Мацея Кавячынскага, якая памятае Сымона Буднага, пера-

Якуба Наркевіча-Ёдкі, што мусяць прывабліваць турыстаў у **вёсцы Наднёман**, куды ад Кухціцаў рукой падаць. Скіраваліся туды і мы.

Ужо ля самай брамы зразумелі: рэстаўрацыя аб'екта паціху ідзе. Пра гэта сведчаць рыштаванні, горы акуратна складзенай цэглы, часткова атынкаваная правая частка брамы. Злева ад брамы намаганнямі Дабрачыннага фонду імя Наркевіча-Ёдкі расчышчана сутарэнне глыбінэй больш чым на метр, устаноўлены перакрыцці. А вось сам палац, у свой час перабудаваны па ўнікальным праекце з бровара, пакуль імкліва руйнуецца пад уздзеяннем прыроднага і чалавечага фактараў.

ку з боку Дабрачыннага фонду імя Якуба Наркевіча-Ёдкі, а таксама нашчадкаў славутага навукоўцы, якія таксама зацікаўлены ў адраджэнні не толькі родавога гнязда, але і гістарычнай спадчыны раёна...

(Не)лірычнае адступленне
Яўгена Рагіна

Я — пра рэкламныя указальнікі. Дзевяць гадоў таму шукаў у Капылі дом, у якім нарадзіўся Зміцер Жылуновіч, старшыня Часовага ўрада Беларусі ў 1919 годзе і званы пісьменнік, вядомы пад псеўданімам Цішка Гартны. Дык вось, у доме жыла па тым часе звычайная сям'я, што не мела

і ўсё патлумачыла. З тых часін захаваўся толькі падмурак. Вось на ім і стаіць "навадзел". Потым гасцінная пенсіянерка распавяла пра лёс Жылуновіча, пра ягоныя творы... Прыблізна такі ж лёс — у рагачоўскага дома, дзе пэўны час працаваў Уладзімір Караткевіч. Памятная дошка на валуне ля дома ёсць. Указальнікаў па горадзе — аніякіх. Дык мо на сёння што змянілася? Вельмі хацелася б. Дзеля павагі да гісторыі Беларусі...

Працяг артыкула
чытайце
на старонках 10 — 11.

Афіцыйна

За шматгадовую плённую працу і вялікі асабісты ўклад у развіццё культуры і мастацтва была ўзнагароджана вялікая група грамадзян. Пра гэта гаворыцца ва Указе Прэзідэнта краіны Аляксандра Лукашэнкі, падпісаным ім 4 жніўня.

Так, медалём Францыска Скарыны ўганаравалі дацэнта кафедры рэжысуры кіно і тэлебачання Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Віктара Васільева, галоўнага хормайстра Заслужанага калектыву Рэспублікі Беларусь “Беларускі дзяржаўны акадэмічны музычны тэатр” Святлану Пятрову і артыста-вакаліста, вядучага майстра сцэны той жа ўстановы Віктара Цыркуновіча, настаўніка па класе баяна Дзіцячай музычнай школы мастацтваў № 1 імя Ю.У. Семянякі горада Гродна Людмілу Разуваеву, а таксама Таццяну Трэціяк — артыста-вакаліста (саліста) — вядучага майстра сцэны Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь.

Ганаровае званне “Народны артыст Беларусі” атрымала Галіна Паўлянок — артыст-вакаліст, вядучы майстр сцэны Гомельскай абласной філармоніі. Званне “Заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь” прысвоена артысту балета (салісту) — вядучаму майстру сцэны Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь Марыне Вежневей, а заслужанымі дзеячамі мастацтваў Рэспублікі Беларусь сталі рэжысёр-пастаноўшчык Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага Валянціна Еранькова, галоўны рэжысёр Заслужанага калектыву Рэспублікі Беларусь “Беларускі дзяржаўны тэатр лялек” Аляксей Ляляўскі, прафесар кафедры малюнка Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Віктар Немцаў.

А званнем “Заслужаны дзеяч Рэспублікі Беларусь” ўганараваны выкладчык Гродзенскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў Наталля Парахневіч, галоўны навуковы супрацоўнік навукова-даследчага аддзела Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Рычард Смольскі.

Сяргей ТРАФІЛАЎ, галоўны рэдактар газеты “Культура”:

— Цягам апошніх тыдняў даводзілася колькі разоў тлумачыць розным зацікаўленым і не вельмі асобам адносіны рэдакцыі “К” і стваральнікаў трыб’юту “Песнярам” пад назвай “Re: “Песняры””. Паколькі працэс гэты вымагае шмат часу, прапаную тлумачэнне на старонках газеты.

Ідэя новага трыб’юта “Песнярам” (папярэдні — ён жа першы — пад назвай “Песнярок” выйшаў яшчэ ў 1997 годзе) была апублікавана на старонках “К” № 8 у лютым гэтага года. У працэсе падрыхтоўкі матэрыялу (яго аўтар — вядомы музычны крытык, наш спецыяльны карэспандэнт Алег Клімаў) думка была агучана прадзюсару Сяргею Будкіну, які, сярод іншага, за апошні час адзначыўся працай з нямым кінематографам у праекце “Тузін. Немаўля”, а яшчэ раней рэалізоўваў доўгатэрміновыя акцыі “Тузін. Перазагрузка” і “Зала славы”. Ідэя Сяргея зачалі. Была падтрыманая яна і Беларускай дзяржаўнай

Ёсць такі выраз: “Хвароба росту”. З ім у адносінах да культуры ўсё больш-менш зразумела ды чакана: працэс змен не абыходзіцца без унутранага супраціўлення з боку часткі работнікаў (мо з прычыны паважнага ўзросту, мо праз што іншае) тым пературбацыям, а то і каранёваму перагляду стратэгіі, што маюць прывесці да якасна іншага выніку. Але ж гэтая хвароба лечыцца акурат тым самым вынікам — дасягнутым і перспектывным адначасова. Апошнім жа часам больш задумваюся пра, скажам так, хваробу боязі росту. Ці — скажам шчыра — абыкавага стаўлення да хоць якіх змен.

Сяргей ТРАФІЛАЎ

Я — пра фестывальны рух. Магу з налёту назваць больш як пяць фестываляў і святаў, дзе ў адкрыцці ўдзельнічаюць мажарэткаў і чырвоных кіцелях, прычым з упэўненай заявай арганізатараў табе “на вушкі”: “Толькі ў нас!”. А жадаеце — назаву адрозж з дзясяткаў фэстаў, якія ў сваёй праграме маюць урачыстае шэсце ўдзельнікаў праз цэнтральную вуліцу ды плошчу раённага цэнтру (ну, інакш жа гасцей форуму мясцовым жыхарам і не прадставіш...). І вось уявіце, штовыхадныя журналісты суржае гэты “дзень суржа”: амаль паўсоль — свая спецыфіка, дзеля якой і створаны ды існуе форум, але — як дзве кроплі падобныя дадатковыя праграмы, пабудова цырымоній адкрыцця ды закрыцця, рэжысура дзей на фестывальных пляцоўках, нават рэпертуар у аматарскіх калектываў ды салістаў — на адзін капыл (пра запрошаных на адзін вечар сталічных “зорак” і не кажу: як правіла, іх абкатаная праграма нярэдка змяшчаецца ў прывезеным з сабой ноўтбуку, ці не так?). Найбольш жа хвалюе тое, што ўсё гэта “акалячае” аднастайнае паступова выцяняе сутнасць, ператвараючы фестываль як падзею культурна-выбітнюю ў дзею масава-забаўляльную, кшталту свята горада, урэшце, проста ў нагоду правесці час не дома, а каму — і для сумеснага ўжывання “напінтковае покрепце”. А культура дзе?

Маё першае дэжавію фестывальнага кшталту здарылася тады, калі я тры гады запар наведваў адзін з нашых райцэнтраў пад час фестываля,

Мажарэткаў таварыша Дыніна

канцэпцыя якога (нешта пра народную творчасць; а ў каго, па сутнасці, інакш?) была надзейна страчана, відаць, яшчэ за некалькі гадоў да майго наведання. Цікаваць у публікі выклікалі канцэрты, хоць, прызнацца, толькі выхад “зорак” ды некаторых аматараў, што і сапраўды па-майстэрску заводзілі публіку, абуджалі актыўнасць залы. А шэсце прайшло як шэсце (за наццаць гадоў яго не пабачылі ў тым гарадку хіба немаўляты!), канцэртныя пляцоўкі працавалі самі па сабе, прыцягваюшы пэўнага — і далёка не шырокага — глядача, выязны гандаль не здзіўляў адмысловымі рэгіянальнымі стравамі, але шашлыку, сацісак у цесце ды падсохлых пясочных пірожных хапала, а месца продажу вырабаў рамеснікаў называлася... так, “Горад майстроў”. Нечакана, праўда?

Урэшце, я напісаў пра тэндэнцыі. А іх разгляд, на вялікі жаль, не падшываюць у папку з апісаннем які раз дасягнутых дасягненняў і “плюсавой” справядчнасці...

На наступны год сцэнарый не змяніўся, а яшчэ праз год я заўважыў, што адну з краін-удзельніц, якая ўжо бывала тут пазалетася, са сцэны аб’явілі: “Упершыню прыбылі прадстаўнікі...”. Больш на той фестываль я не стаў ездзіць.

Двух-, трох-, чатырохдзённымі імпрэзэ ва ўмоўным горадзе, што так папулярныя ў нас, нагадваюць мне дзіцячую размалёўку: дэталі малюнка можна зрабіць каляровымі па сваім гусце, а можна пакінуць чорна-белыя аркушы з контурамі. Таму тэрмін “свята”, які цяпер ужываецца да большасці колішніх фестываляў, мне даспадобы ўсё больш: ён неяк акрэслівае тую стабільную праграму, на якую — ні больш, ні

менш — варта спадзявацца. А фестываль жа павінен штораз здзіўляць, быць новым, такім, каб пра яго даведаліся, каб загучаў ягоны брэнд, каб захацелі прыехаць на імпрэзу турысты!.. І гэта пры ўсёй яго — разам з тым! — стабільнасці ды грунтоўнасці, традыцыях.

Дык вось, турысты — не прыедуць. Бо фестывалі не растуць унутры сябе (вось яна, згаданая напачатку хвароба боязі росту!). Калі транспарт ходзіць да месца прызначэння толькі раз на дзень, дык дамовіцца пра дадатковыя рэйсы на час форуму ніхто не парупіцца: “А да нас ніхто не ездзіць”... Калі інфармацыя пра падзею з’яўляецца ў чацвер перад пачаткам фэсту ў цэнтральных СМІ ды ў Сеціве (даруйце, прапусціў сайт райвыканкама, куды, відаць, найперш і кіруюць свае пошукавікі патэнцыйныя госці з усяго свету), дык турысты, атрымліваецца, і не патрэбны. Калі ў рам-

ках форуму клапоцяцца толькі пра камфорт “ганаровых гасцей”, дык ці трэба яму расці? “Птушачка” сваё месца ў справядчачы зойме. І пасля — канстатацыя “для прэсы”: сёлета было лепш, чым летась. А розніца ў чым? А змены? А пошук? А стратэгія змянілася ці хаця б удасканалілася? Адказаў няма. Затое ўпэўнена і ўпарта чуюм з месцаў, што крытыкаваць фестывалі нельга, ды і аналізаваць не варта.

Дык хвароба боязі росту — абыякаваць? Зрабіць “каб было” і “як было” з боку тых, хто займаецца напэўненнем фестывальна-святочных дзён (прыгадваецца замусолены сцэнарый бацькоўскага дня, які “ніхто не адмяняў”, у руках таварыша Дыніна з фільма “Добро пожаловать!, или Посторонним вход воспрещен!”), і з боку тых, хто зацвярджае пад гэты крэатыў бюджэтыныя грошы ды просіць спонсарскія.

Больш за ўсё шкада тыя выпадкі, калі для фестываля зроблена ўсё, каб ён займеў узровень, “разыначку”, канцэпцыю, але даведваецца шырокая грамадскасць пра яго толькі потым. “А мы думалі, вы не зацікавіцеся ды не паедзеце да нас, вось і не запрашалі”, — такі адказ.

Урэшце, я напісаў пра тэндэнцыі. А іх разгляд, на вялікі жаль, не падшываюць у папку з апісаннем які раз дасягнутых дасягненняў і “плюсавой” справядчнасці...

ФОТОФАКТ

Праект “Філіял”

Рэдакцыя распачала праект пад умоўнай назвай “Філіял”, дзе мы распавядзем, якія праблемы існуюць у рэгіянальных філіялаў буйных устаноў культуры. Першы наш выезд быў у “Ляўкі” — філіял Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы. Падрабязна пра камандзіроўку — у наступных нумарах “К”.

“Шэўрале” Купалы заўжды збірае вакол сябе шмат наведвальнікаў. / Фота Юрыя ІВАНОВА

Зваротная сувязь: рэплікі і каментарыі

ансамблем “Песняры”. Аднавядна, газета сваю справу зрабіла, актывізаваўшы грамадскасць, а названым захадзі адлюстраваны ў тым самым артыкуле. Далей за працэсам мы толькі сачылі праз паведамленні аб рабоце ад ініцыятыўнай групы.

Паколькі ідэя матэрыялу ў “К” зыходзіла ад мяне, то скажу адрозж: не магу назваць сябе вялікім шанавальнікам трыб’ютуў як з’явы ў музычным свеце. Нярэдка, на жаль, да трох чвэрцаў у іх — матэрыял, які з’яўляецца прахадным, а то і, па

Трыб’ют: дзе пяюць, там і...

шчырасці, “сырым”. Урэшце, якасць шмат у чым залежыць ад падбору выканаўцаў з боку арганізатараў-прадзюсараў, ступені падрыхтаванасці артыстаў і паглыбленасці іх у матэрыял. Калі першы пункт пераліку робіць трыб’юту імя, дык апошні стварае (ці не стварае) яму рэнаме ў гісторыі музыкі пэўнай краіны. Урэшце, пры такіх шматлікіх умоўнасцях натуральна ўзнікае пытанне: а навошта было праз газету прапаноўваць стварыць новы трыб’ют легендарнаму ансамблю? Адкажу падзагадоўкам таго ж артыкула: “Замест бясконцай мітрэнгі

клануў — годны трыб’ют “Песнярам”. Прадзюсары праекта бачаць яго як адказ сучасных альтэрнатыўных музыкантаў “Песнярам”. Мне ж бачыцца, у дадатак, і спроба праз трыб’ют “Re: “Песняры”” выйсці на пашырэнне дыяпазону інтарэсаў айчынных выканаўцаў ды цікавасці слухачоў да іх. Магчыма, праз выкананне класічных твораў з рэпертуару “Песняроў” і арыгінальных работ нашых сучаснікаў займаюць дадатковых (упэўнены, патрэбных ім) слухачоў. Карацей, “Re: “Песня-

ры” — магчымаць і лішні раз пазыць у публічнай прасторы, і падсілкавацца ад спадчыны легенды. А наяўнасць у трэк-лісце работ шэрагу персаналій ды калектываў дае падставы меркаваць пра пэўны ўзровень “на выхадзе”, што яны сваімі работамі, спадзяюся, забяспечаць трыб’юту. Таму ў дадзеным выпадку я — за трыб’ют абедзвюма рукамі.

Цяпер пра канфлікт з песняй “Малітва”. Адзначу найперш вось што: асабіста я выступаю за свабоду ў інтэрпрэтацыях нават класічных твораў (а “Малітва” такой у новай гісторыі айчыннай музыкі, несумненна,

стала за два дзясяткі гадоў: парадокс, але ў адным-адзіным выкананні аднаго саліста, прычым катэгарычна не пагаджаюся з Сяргеем Будкіным, які ў адным з інтэрв’ю назваў песню “одервеневшей” у версіі 1993 года), тым больш у трыб’ютным фармаце. Іншая справа — згодзен нехта з пэўнай інтэрпрэтацыяй ці не.

Паколькі Алег Молчан, прымаючы рашэнне адносна дазволу на выкананне сваёй песні “Малітва” ў “Re: “Песняры””, звярнуўся па погляд з боку, у прыватнасці, да мяне, то была магчымаць пастухаць вар’янт гурта “Naka”. Як слухач, даследчык творчасці “Песняроў” тое, што прыўнёс калектыву ў “Малітву” і аб чым казалі прэсе Настасся Шпакоўская, не прымаю. Бо не лічу гэта паглыбленнем ці, прынамсі, якасна новым бачаннем твора з такой канцэнтраванай энергіяй слоў Купалы і вакалу Мулявіна ў зыходнай рэдакцыі. Але тое — мая думка. Не больш. (Прызнацца, пакуль не пераканаў мяне ніводзін з іншых спевакоў ды калектываў, што браўся за “Малітву” пасля Мулявіна.) Але зыходны мой тэзіс, нагадаю, — за свабоду ў інтэрпрэтацыі твораў у трыб’ютах. Вось таму Молчану сказаў пасля праслухоўвання вар’янта

ад “Naka”: “Нават калі ў трыб’ютых “Песнярок” і “Personal Depeche” артысты рабілі процілеглае арыгіналу, ніхто іх за руку не хапаў...”

Але, пагадзіцеся, калі аўтар музыкі стварыў для сваёй песні такі прэцэдэнт, як вызначэнне ім асабіста увасабленняў і выканаўцаў уласнага твора (інфармацыя пра захадзі Молчана ў сфэры аўтарскага права ў адкрытых крыніцах — дастаткова), падобны аспект варта было прадугледзець прадзюсарам будучай работы загадзя і выпрацаваць адпаведны парадак дзеянняў. Вось чаму заложнікам варункаў аказалася “Naka” і ўзнік дадзены канфлікт. А тое, што версія гурта была ўхвалена арганізатарамі праекта, тлумачыцца, верагодна, адпаведнасцю характару ўсяго музычнага матэрыялу ў ім. З улікам апошняга, затрачанай намарна працы сапраўды шкада (хоць нейкі “добры самарыцянін” ужо кінуў версію “Малітвы” ад гурта “Naka” ў Сеціва, таму — усё адносна на конт марнасці: на хвалі інтарэсу праслухоўванні ёй забяспечаны).

Рэдакцыя ў “К” плануе ў найбліжэйшы час пазнаёміць вас з меркаваннямі аб праслуханым яшчэ да рэліза трыб’юце музыкантаў “Песняроў” розных пакаленняў.

Новая экспазіцыя Мемарыяльнага комплексу "Брэсцкая крэпасць — герой" — "Музей вайны — тэрыторыя Міру" — уражвае многім. І выкарыстаннем сучасных музейных тэхналогій (ад інсталяцый да гукавых эфектаў), і мастацкім рашэннем, і падачай матэрыялу... Але, на маю думку, галоўная адметнасць экспазіцыі — у пашырэнні межаў тэмы: яна распавядае пра лёс абаронцаў Цытадэлі пасля 22 чэрвеня 1941 года. Новая экспазіцыя Мемарыяльнага комплексу спрабуе па-іншаму расставіць акцэнты ў складанай гісторыі абароны Брэсцкай крэпасці.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ
Мінск — Брэст — Мінск

Хто і як

Аўтары экспазіцыі, якая знаходзіцца ў паўднёва-ўсходняй частцы абарончай казармы — намеснік дырэктара па навуковай працы комплексу Ларыса Бібік і мастак Юрый Сухаў. Увогуле ж, нельга не адзначыць працу ўсяго калектыву музея, які "ўклаўся" ў справу. Аднак вялікая роля ў стварэнні новай экспазіцыі належыць і спонсару, без якога праекты да гэтай пары б заставаліся праектамі: ён выдаткаваў на праект 15 мільярдаў рублёў.

— Былі праведзены рамонтныя работы будынка, — уводзіць у курс справы дырэктар Мемарыяльнага комплексу Рыгор Бысюк. — Потым — здзейснены ўкладанні ў сучасныя музейныя тэхналогіі, напачатку экспазіцыі... Мы даўно марылі пра гэты праект, і ён, нарэшце, ажыццявіўся...

Ужо сёння новую экспазіцыю СМІ называюць "прынцыпова новай". У першую чаргу — праз выкарыстанне тых самых сучасных форм прэзентацыі матэрыялу: сэнсарныя экраны, гукавыя эфекты, інсталяцыі... Карэспандэнт ж "К" істотным падалося спалучэнне факталагіі ды сучасных тэхналогій. І ў першую чаргу — зварот да малавядомых старонак гісторыі тых, хто змагаўся ў Брэсцкай крэпасці і ў раёне горада Брэста, бо пасля мужнай абароны фартэцыі многіх з воінаў чакаў палон. Тысячы чырвонаармейцаў, якія выжылі пасля нападу нямецкай арміі, былі адпраўлены ў канцлагер-

ры, дзе яны змагаліся за жыццё ў невыносных умовах. Гэтая тэма — саветскіх ваеннапалонных — не надта распрацаваная ў рэканструкцыі ваеннай гісторыі ў нашых музейных установах. І спроба Мемарыяльнага комплексу зрабіць крок у гэтым кірунку — вартая ўвагі і ўхвалы.

Сіла прыватных гісторый

— Асноўная маса тых, хто трапіў у палон з крэпасці, — распавядае загадчык аддзела фондаў Мемарыяльнага комплексу "Брэсцкая крэпасць — герой" Алена Грыцук, — праходзіла праз лагеры "Паўднёвы гарадок" і Бяла-Падляску.

— Захаваліся рэчы і фатаграфіі лекара 31-га асобнага транспар-

"Музей вайны — тэрыторыя Міру": прызнанне новай памяці

Прынцыпова новая

Ужо сёння новую экспазіцыю "Музей вайны — тэрыторыя міру" СМІ называюць "прынцыпова новай". У першую чаргу — праз выкарыстанне сучасных форм прэзентацыі матэрыялу. Карэспандэнт ж "К" істотным падалося спалучэнне факталагіі ды сучасных тэхналогій.

Тэма батальёна Васіля Чалабанава, — указвае на прадметы ў вітрыне суразмоўца, распавядаючы праз лёс аднаго з абаронцаў крэпасці. — І ў палоне ён аказаў дапамогу сваім таварышам, перажыў цяжкія часіны, дажыў да Перамогі, і яго ўнук пасля вайны перадаў Мемарыяльнаму комплексу зборнік рэцэптаў і лыжку, якімі карыстаўся яго дзед у лагерах...

У экспазіцыі сабраны прыватныя гісторыі абаронцаў, што не пакідаюць аб'якавымі. Праз гэты акцэнт у пабудове расповеду стваральнікі зрабілі на ўхваленні мужнасці саветскіх воінаў, якія ў страшных умовах захавалі чалавечую годнасць і імкненне змагацца.

— Іван Каламіец з Жабінкі: ён знаходзіўся ў лагеры для ваеннапалонных на тэрыторыі Нарвегіі... Яго гісторыя — гэта гісторыя міласэрнасці ад незнаёмых людзей. На чужбіне яму дапамагала адна нарвежская сям'я. І пасля вызвалення ён пэўны час жыў у сваіх выратавальнікаў, — Алена Грыцук указвае на фатаграфію ў вітрыне і запісную кніжку абаронцы крэпасці.

Летась музей атрымаў матэрыялы ад дачкі лейтэнанта Брэсцкага ўмацаванага раёна Сяргея Перадзельскага, які прайшоў праз многія лагеры, а напрыканцы трапіў у Бухенвальд... Алена Грыцук не хавае, што гэтыя артэфакты — неацэнныя для Мемарыяльнага комплексу.

— Ён вёў дзёнік у палоне і ўвесь час пісаў лісты сваім блізім: матулі, жонцы і дзвюм дочкам, што засталіся ў яго родным Карачаве, — распавядае яна ягоную гісторыю. — Гэтыя сведчанні кранаюць неверагодна!..

Сяргею Перадзельскаму ўдалося ажыццявіць уцёкі з Бухенвальда, акурат за некалькі дзён да славутага паўстання ў ім ваеннапалонных. Вызваліўшыся, ён працягвае пошукі сваіх родных. Захаваліся яго лісты з Аўстрыі, дзе ён піша ўжо літаральна ў пустэчу, губляючы надзею, піша, таму што не можа не пісаць... І цуд здараецца: жонка і дачкі лейтэнанта засталіся жывымі...

Працяг тэмы чытайце на старонцы 13.

Фотасюжэт нумара

Фота Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Увага!*

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Государственное учреждение "Национальный исторический музей Республики Беларусь" приглашает к участию юридических лиц и индивидуальных предпринимателей с опытом работы с крупными музейными учреждениями для исполнения заказа по изданию научно-технического каталога под рабочим названием "Сокровища Национального исторического музея Республики Беларусь".

Данный каталог планируется издать в рамках научно-технического совершенствования постоянной экспозиции музея, организации временных выставок и развития международного научно-технического сотрудничества в области музейного дела.

Основными требованиями к участнику являются:

- обеспечение поиска, сбора, редактуры и перевода научно-технических материалов на белорусском, русском и английском языках;
- организация и проведение профессиональной студийной фотосъёмки более 500 музейных экспонатов (наличие опыта работы по фотосъёмке музейных экспонатов обязательно). Фотоснимок в RAW-формате должен быть не ниже 20 Мп;
- осуществление всех видов работ по созданию электронного оригинал-макета каталога;
- полиграфическое исполнение каталога тиражом 1000 экземпляров согласно следующей спецификации:

Наличие не менее двух аналогичных изданий.

- Блок — формат блока в готовом виде 245x330 мм, объём — 320 страниц, бумага мелованная не менее 120 г/м², цветность 4+4, шитье нитками;
- Форзац — не менее 120 г/м², бумага офсетная, цветность 4+4;
- Обложка 7БЦ — бумага мелованная 120 г/м², цветность 4+0, ламинат, тиснение фольгой;
- Суперобложка — бумага мелованная 170 г/м², цветность 4+0, ламинат, тиснение фольгой.

Свои предложения и образцы продукции направлять по адресу:

Государственное учреждение "Национальный исторический музей Республики Беларусь", 220030, ул. К. Маркса, 12, г. Минск, Республика Беларусь; тел.: + 375 17 327 43 22, 327 48 27; e-mail: histmuseum@tut.by

Предложения принимаются в течение 10 рабочих дней со дня опубликования данного объявления.

У часы маёй маладосці газеты, тэлебачанне задаваліся пытаннем: "Што значыць быць культурным чалавекам?". Існаваў нейкі "джэнтльменскі набор", згодна з якім савецкі чалавек 1960-х павінен быў чытаць пэўных празаікаў, ведаць вершы канкрэтных паэтаў, хадзіць на тэатры або іншыя фільмы, наведваць вышэйшыя тэатры, больш-менш разбірацца ў імпрэсіянізме, і г.д.

Усё гэта правільна, калі чалавек лічыў сябе сучаснікам эпохі. (Як кажуць сёння, "трэба быць у трэндзе".) І не абавязкова, каб пры гэтым чалавек меў вышэйшую адукацыю, адпаведныя карані, спецыфічнае выхаванне. Галоўнае — наколькі ён хацеў самаразвівацца. Ягонае цяга да спазнання свету, да самаўдасканалення — вось што павінна заўсёды рухаць чалавекам.

Зараз да таго набору — кнігі, кіно, творы жывапісу — многія дадаюць і ўменне карыстацца Інтэрнэтам. Я сам ужо "атруціўся" сацыяльнымі

"Я і сам "атруціўся" Інтэрнэтам..."

Юозас БУДРАЙС,
народны артыст Літвы, лаўрэат
Нацыянальнай прэміі Літвы ў галіне
культуры і мастацтва

Т Э К С Т

сеткамі, не ўяўляю сабе жыцця без іх. Атрымліваю такім чынам інфармацыю, маю зносіны. Віртуальна я збліжаюся з рознымі людзьмі. З іншага боку, гэта аддзяляе нас ад аднаго ў рэальным жыцці. Сустрэчы на яве часам праходзяць нават некалькі дзён, нібыта ўжо ў Сеціве усё перагаварылі... Вядома, без сацсетак цяпер нікуды, але лепшыя "сацыяльныя сеткі" былі... тады, яшчэ ў Савецкім Саюзе, калі можна было паціснуць руку жывому чалавеку, спытаць у яго, як справы, пасядзець за кубачкам кавы, а пасля шматмесячных здымак — развітацца: "Ну, да наступнага фільма!..."

Але было б вялікім перабольшаннем лічыць, што той, хто да Інтэрнэту ставіцца спакойна, а то і зусім імкнецца ігнараваць яго, некалькі адстае ў сваім культурным развіцці.

Вядома, без сацсетак цяпер нікуды, але лепшыя "сацыяльныя сеткі" былі... тады, яшчэ ў Савецкім Саюзе, калі можна было паціснуць руку жывому чалавеку, спытаць у яго, як справы, пасядзець за кубачкам кавы, а пасля шматмесячных здымак — развітацца: "Ну, да наступнага фільма!..."

Так, дзякуючы Інтэрнэту ты можаш, не выходзячы з дому, наведаць выбітныя музеі свету, пабытаваць на выстаўках, папрысутнічаць на прэм'еры кінастужкі, а значыць — папоўніць уласны інтэлектуальны багаж. Але "абмен поглядамі" з Джэкондай непасрэдна ў Луўры прынясе больш эмацый і задавальнення, чым узаемапрапаніненне ў сетцы...

Наогул, культура постсавецкіх краін сёння, на мой погляд, пачынае адыходзіць ад шоку 1990-х. У тэатры чалавек было не да культуры, і культуры — не да чалавека: яна таксама выжывала. Час быў у нечым страшны, але, на мой погляд, калі ўжо так здарылася, то зменны і мусілі стаць рэзкімі ды кардынальнымі, а не расцягвацца на гады.

Сёння я бачу на прыкладзе Літвы, што змены ў лепшы бок адбыліся са звычайнымі людзьмі і ў іншых сферах. Культура — гэта ж не толькі здабыткі краіны, чалавецтва ў цэлым, гэта і асоба. Мне здаецца, павысілася свядомасць людзей на побытавым узроўні. Вось я іду па парку

і бачу, што літары — цэлыя, ніхто іх не б'е. І дзяржава ў галіне культуры думае пра чалавека. У нас будуюцца бібліятэкі, нават у невялікіх гарадках адкрываюцца культурныя цэнтры, укараняюцца адукацыйныя праграмы... Яшчэ пяць-шэсць гадоў таму цяжка было сабе ўявіць, што Літва зробіць вялізны крок у гэтым кірунку. Тагачаснае грамадства і сённяшняе адрозніваюцца абсалютна! Я памятаю лядашчыя дамы культуры, старыя кінатэатры, якія проста нельга было аднаўляць, бо ў XXI стагоддзе не ўвойдзеш са старымі тэхналогіямі...

Я гляджу на нашу моладзь, і душа радуецца, якая яна адукаваная, прыгожая. Засмучае толькі тое, што з краіны ў пошуках заробкаў, лепшай долі з'язджае шмат людзей, якія "ўбудоваюцца" і ў замежную культуру. Ёсць надзея, што частка з іх вернецца — з новымі ведамі, з новым досведам, і скарыстае гэта ўсё на карысць Радзімы. Інакш мы можам застацца глухой правінцыяй, дзе наканавана дажываць свой тэрмін нам — старым, якім і пенсію ніхто не зможа забяспечыць. Спадзяюся, што да гэтага ўсё ж не дойдзе...

Няма канцэпцыі. Ці будзе?

Нагодай для напісання артыкула паслужыла становішча, якое склалася зараз у галіне традыцыйнага і аматарскага мастацтва на Беларусі. І яно, скажам шчыра, далёкае ад здавальняючага. Работнікі культуры майго і старэйшага ўзросту з добрымі пачуццямі згадваюць Рэспубліканскі агляды сельскай мастацкай самадзейнасці (1979), маладзейшыя шкадуць страчаны Рэспубліканскі фестываль "Беларусь — мая песня" і ўхваляюць Фестываль фальклорнага мастацтва "Берагіня"...

Фестывалі, агляды, конкурсы заўсёды з'яўляліся вынікам сістэмнай працы народных, узорных творчых ансамбляў ды калектываў, якія не мелі высокіх званняў. А дзейнасць аматарскіх мастацкіх калектываў пастаянна забяспечвалася рэпертуарам, у тым ліку "экслюзіўным", ім аказвалася метадычная і практычная дапамога непасрэдна па месцы іхнага знаходжання. З гэтай нагоды да іх прывязджалі знання дзеячы культуры і мастацтваў Беларусі — і гэта было натуральна ды плённа.

Мікола КОЗЕНКА,
этнахарэограф, аўтар ідэі, навуковы і мастацкі
кіраўнік Рэспубліканскага фестывалю
фальклорнага мастацтва "Берагіня"

Т Э К С Т

Арганізацыю такой практыкі ажыццяўлялі Рэспубліканскі і абласныя метадычныя цэнтры культуры (раней — дамы народнай творчасці і дамы самадзейнага мастацтва).

Са стварэннем Беларускага інстытута праблем культуры (1991) з'явіліся больш шырокія магчымасці працаваць з традыцыйнымі відамі нематэрыяльнай і матэрыяльнай культурнай спадчыны. У гэтым кірунку асабліва шмат зроблена Лабараторыяй традыцыйнага мастацтва. Напрыклад, дакументы, распрацаваныя яе супрацоўнікамі, з'яўляюцца асновай для дзейнасці ўстаноў культуры і ў цяперашні час.

Даследчая практыка БелІПК сцвердзіла наяўнасць у беларусаў жывой традыцыі, а таксама захаванай у памяці старэйшых носьбітаў узораў аўтэнтыкі. Гэта "справакавала" падрыхтоўку і правядзенне Міжнароднага фестывалю фальклору на Беларусі (Пінск, 1994 г.), а таксама Рэгіянальнага фестывалю фальклору Беларускага Падняпроўя (вёска Вязе Асіповіцкага раёна, 1996 г.). Нельга абмінуць увагай і яшчэ адзін

прыклад працы БелІПК — унікальны (гэта адзначалі навукоўцы і практыкі Беларусі, Расіі, Украіны, краін Балтыі, Польшчы, Малдовы) Фестываль фальклорнага мастацтва "Берагіня" (адзіны ў краіне сістэмны фестываль, скіраваны на традыцыйную культуру, дзяцей, моладзь і носьбітаў каранёвай спадчыны).

У доказ сказанаму падзялюся некалькімі прыкладамі толькі аднаго з інавацыйных праектаў — Рэспубліканскага эксперыментальнага — "Танцавальны фальклор і дзеці" (2000 — 2003). За два гады у дзевяці раёнах удзельнічалі ў акцыі 158 устаноў культуры, 97 — устаноў адукацыі. У конкурсе выканаўцаў народных побытавых танцаў прынялі ўдзел 1 195 танцавальных пар. У рэалізацыі праекта ўдзельнічалі звыш 4 000 чалавек пераемнікаў і носьбітаў мясцовай мастацкай традыцыі. Аб дынаміцы развіцця "берагінскага" руху сёння сведчаць вынікі IV Брэсцкага абласнога фестывалю дзіцячай народнай творчасці "Радвод", у якім прынялі ўдзел 19 тысяч школьнікаў.

У Акцябрскім раёне цягам 2001 — 2003 г. было праведзена 19 фальклорных экспедыцый, абследавана 36 вёсак. На падставе экспедыцыйных матэрыялаў распрацавана карта народных рамёстваў. Пры ўдзеле спецыялістаў РАМЦ работнікі культуры на месцах аднавілі 10 святаў і абрадаў. А, скажам, у Любанскім раёне пад час фальклорных экспедыцый было выяўлена 96 узораў аўтэнтычнай харэаграфіі.

Нагодай для напісання артыкула паслужыла становішча, якое склалася зараз у галіне традыцыйнага і аматарскага мастацтва на Беларусі. І яно, скажам шчыра, далёкае ад здавальняючага.

Пераемнікам БелІПК стаў Інстытут культуры Беларусі. Але ці можа зрабіць установа што-небудзь істотнае для падтрымкі народнай культуры? Статус дзяржустаў адукацыі не дае падставы займацца тымі пытаннямі, пра якія я апавядаў вышэй. Атрымліваецца, што ў нас няма дзяржаўнай установы рэспубліканскага фармату, якая б на юрыдычнай аснове займалася праблемамі

беларускай традыцыйнай і аматарскай культуры. У той жа час, у Расіі, напрыклад, да такой творчасці далучаны Цэнтр рускай культуры і Дом народнай творчасці, акрамя шэрагу ўніверсітэтаў культуры і мастацтваў, а таксама мастацкіх навучальных устаноў сярэдняга звяна.

Між тым, у рэспубліцы ёсць магчымасць стварыць Цэнтр беларускай культуры (працуе ж у нас Цэнтр нацыянальных культур!). У такім выпадку захаваем унікальную традыцыйную культуру. Пра гэта павінна дбаць найперш дзяржава ў асобе Міністэрства культуры. А ў яго структуры пажадана мець калі не аддзел фальклору (як у расійскім Мінкульту), то хаця б спецыяліста па нематэрыяльнай і матэрыяльнай культурнай спадчыне, які курыраваў бы дзейнасць тысячы разнажанравых фальклорных калектываў, дамоў фальклору, дамоў народнай творчасці... Мо гэта падштурхнула б звярнуць увагу і на стварэнне ды рэалізацыю Дзяржаўнай праграмы "Традыцыйная культура і моладзь Беларусі", вяртанне ў адукацыйную прастору этнашколы, аднаўленне Саюза фалькларыстаў, адкрыццё фабрыкі ці лабараторыі па вырабе народных ды іншых музычных інструментаў, ініцыяваць распрацоўку і рэалізацыю нацыянальных сацыяльна значных этнакультурных праектаў. А для гэтага патрэбна мець канцэпцыю захавання і развіцця народнай культуры.

Чапскі, які абышоў Дарагастайскага

Некалькі гадоў таму я знайшла ў нашай Нацыянальнай бібліятэцы рэдкую кнігу на польскай мове, выдадзенаю ў 1874-м у Познані, — "Усеагульная гісторыя каня" Мар'яна Чапскага — і зрабіла яе копію. Другі том выдання амаль цалкам прысвечаны конегадоўлі ў Рэчы Паспалітай.

Пры ўсёй маёй пашане да Дарагастайскага, мушу прызнаць, што гэтая кніга значна цікавейшая за вядомую "Гіпіку"! У сваёй грандыёзнай (больш за 500 старонак) працы Чапскі ахапіў усё аспекты коннай справы. Назвы і змест параграфу кажуць самі за сябе: конь легендарны, конь у народных звычаях, разнастайнасць назваў каня ў залежнасці ад яго радзімы, выпрабаванні трываласці каня, двары і стайні, некаторыя ўяўленні пра гігіену і ве-

Святлана ІШЧАНКА,
журналіст, перакладчык кнігі "Гіпіка"

Т Э К С Т

тэрынарыю, абарона правоў уласнасці, канакрадства... Аўтар апісаў коней у пасольствах, на рыцарскіх турнірах, паляванні і вайне, на ўрачыстых выездах, каранацыях ды пахаваннях і нават... у ролі вяршыцеляў правосуддзя.

Мова гэтай працы лёгкая для ўспрыняцця, амаль сучасная. Амаль — бо яна зачароўвае і радуе непаўторным старасвецкім стылем: няспешным, разважлівым, далікатным, узнёслым. У XIX стагоддзі да напісання кнігі яшчэ ставіліся як да свяшчэннадзейства. Чапскі вядзе — ці, можа, абачліва вязе ў сядле? — свайго зацікаўленага чытача па эпохах, пачынаючы з часоў язычніцтва, знаёміць са славытымі персанажамі

мінуўшчыны. І дае зразумець, што гістарычныя падзеі, вялікія перамогі здзяйсняліся сілай ды мужнасцю не толькі людзей, але і іх верных спадарожнікаў — коней.

Старонкі "Усеагульнай гісторыі каня" багата перасыпаны вершамі, прыказкамі, прымаўкамі, прыкметамі, перламі народнага гумару. Напрыклад: "Лепей, калі дзеўка на кані гарцуе, / Чым калі "Лявоніху" з жабраком танцуе. / Лепей, калі дзеўка на кані з сайдакам, / Чым калі абцягнута цесным андаракам". Або: "Каня танна не ацэньвай, / Караля аб малым не прасі".

Мар'ян Чапскі нарадзіўся ў вёсцы Лахва (цяпер — Лунінецкі раён), што дае падставу лічыць яго нашым зем-

ляком. Але ён у сваім даследаванні рабіў акцэнт перш за ўсё на польскіх рэаліях, аддаючы належнае і героям Вялікага Княства Літоўскага. Зрэшты, апісаньня ім традыцыі ды звычкі былі агульнымі для ўсіх земляў Рэчы Паспалітай. Як польская, так і вялікалітоўская шляхта была прасякнута эпічным рыцарскім духам і літаральна гадавалася ў сядле. Вершнікі аб'яднанай дзяржавы ўражвалі іншаземцаў бязмежнай адвагай, зухаватасцю ды прытэтам.

Для сучасных даследчыкаў гісторыі конегадоўлі ў Польшчы праца Чапскага застаецца фундаментальнай, асноўнай крыніцай, да якой і дадаць амаль няма чаго. Паўсюль гэтае выданне з'яўляецца бібліяграфічнай рэдкасцю. Тамтэйшыя коннікі пытаюцца адно ў аднаго на інтэрнэт-форумах, дзе б знайсці пачытаць кнігу Чапскага. У нас жа пра яе фактычна ніхто не ведае, а конная тэма ў айчынай гісторыі толькі пачынае распрацоўвацца. Таму мя-

не апанавала смелая думка: маючы паспяхова досвед перакладу "Гіпікі", перакласці і выдаць "Усеагульную гісторыю каня" — менавіта другі том, найбольш для нас цікавы. (Усяго пад гэтай назвай у Чапскага выйшлі тры тамы, а таксама Атлас да іх з малюнкамі коней розных парод паводле гравюр самога аўтара.)

Перш чым распачаць вялізную літаратурную працу, захапляльную, як гістарычная прыгода, хацелася б ведаць: ці знойдзе ў нас гэтая кніга сваіх чытачоў? Ці будзе мець попыт? Мяркую, што на яе старонках тоіцца нямаля сюрпрызаў для беларускіх гісторыкаў. Матэрыялы кнігі маглі б дадаць жывінкі выступленням рэканструктарскіх конных клубаў. І, канешне ж, гэта займальнае чытанне для ўсіх, хто любіць коней і хоча як мага больш ведаць пра іх. Чакаю водгукаў ды прапановаў ад зацікаўленых на адрас рэдакцыі "К"!

Фрагмент кнігі Мар'яна Чапскага чытайце на старонцы 15.

Калі я рыхтавала для энцыклапедыі інфармацыю аб Рэспубліканскім фестывалі нацыянальнай драматургіі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, пабачыла ў нумары газеты “Бабруйскае жыццё” выказванне запрошанага на фестываль 2011 года крытыка, дацэнта Варшаўскага ўніверсітэта Андрэя Масквіна: “Вялікі плюс, што фестываль праходзіць не ў сталіцы, а на перыферыі”. Потым трапіліся на вочы разважання Валерыя Анісенкі: “Гэты фестываль — патрэбная рэч. І ён павінен стаць глаўным тэатральным форумам краіны, таму што гэты фестываль нацыянальнай самаідэнтыфікацыі. Будуць шукацца новыя формы, імёны...”. Балюча закранулі мяне гэтыя рэфлексіі. Калі адбудзецца наступны Фестываль нацыянальнай драматургіі? Цудоўна пачуваюць сябе фэсты ў сталіцы, у абласных гарадах. Хацелася б, каб Бабруйск таксама зрабіўся прывабным тэатральным горадам...

Усё пачалося ў 1998 годзе, калі адбыўся Рэспубліканскі фестываль імя Дуніна-Марцінкевіча ў Бабруйску. А дзе ж яшчэ быць такому фестывалю, як не на радзіме пачынальніка айчынай драматургіі? На той фэст сабраліся з энтузіязмам шэсць тэатраў: Купалаўскі, Коласаўскі, Горкаўскі, РТБД, Гродзенскі абласны і, уласна, наш. Прыехалі сталічныя крытыкі і драматургі, паказалі спектаклі паводле Алеся Адамовіча, Еўсцігне Міровіча, Аляксея Дударова, Алены Паповай і Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Праз колькі часу крытык Людміла Грамыка пісала: “На своеасаблівым тэатральным канвееры былі прадстаўлены пастаноўкі беларускіх драматургаў. Драматургі разам з рэжысёрамі сядзелі ў глядзельнай зале. Падзея атрымалася нешараговая... Для Бабруйска

Мы жывём у век сучасных інфармацыйных тэхналогій, далёкіх ад традыцыйнай кніжнай культуры. І, у той жа час, як сведчаць вынікі даследаванняў, кніга застаецца адным з найважнейшых артэфактаў сучаснасці, з’явай адначасова і сімвалічнай, і практычнай. Але чаму?

У адным са сваіх выступленняў я, прызнацца, крыху нечакана, нават для сябе, выказаў меркаванне, што беларусы — нацыя кнігі. Гэтае выказванне, спрэчнае ды неадназначнае, змусіла больш глыбока прааналізаваць ролю кнігі ў жыцці беларуса, у тым ліку і нашага сучасніка. Зірнуўшы ў мінуўшчыну, пачынаеш разумець, наколькі істотную ролю адыграла кніга ў развіцці айчынай культуры. Сапраўды, амаль усе больш-менш вядомыя творцы культуры, звязаныя з беларускай зямлёй, былі ў тым ліку творцамі кнігі: Ефрасіння Полацкая, Кірыла Тураўскі, Мікола Гусоўскі, Францыск Скарына... Радзівілы, сёння больш вядомыя сваімі палацамі і замкамі, з’яўляліся таксама і заснавальнікамі шматлікіх друкарняў, аўтарамі кніг, мецэнатамі. Прадстаўнікі іншых шляхецкіх родаў лічылі за гонар мець добрую бібліятэку. Таму кнігазборы такіх родаў, як Салегі і Храптовічы, сёння з’яўляюцца каштоўнасцю нават не нацыянальнага, а міжнароднага ўзроўню. Што ўжо казаць пра шматлікіх творцаў XIX стагоддзя — ці не ўсе яны плённа

Пацягнем ідылію, а Вінцэнт Іванавіч будзе радавацца?

Ала ГРАХАВА, артыстка, кіраўнік літаратурна-драматургічнай часткі Магілёўскага абласнога тэатра імя В. І. Дуніна-Марцінкевіча

Т Э К С Т

з’яўленне Фестывалю беларускай драматургіі — цалкам натуральнае... Прынамсі, ідэя з дапамогай фестывалю неяк далучыцца да сучаснага працэсу была паспяхова скарыстана кіраўніцтвам тэатра (а дагэтуль на бабруйскі тэатр нібыта ніхто асабліва і не зважаў). Крытык мае рацыю: перыферыяныя тэатры цалкам выпадаюць са сцэнічнага жыцця краіны — іх амаль ніхто не бачыць, сказаць па праўдзе, імі амаль не цікавіцца наш бамонд. А навошта: ёсць жа сталіца! Але працягнем. Праца фестывалю была прааналізавана, напісаны некалькі артыкулаў. Ва ўсіх была адзначана неабходнасць такога фэсту — агляду работ беларускіх тэатраў.

2001 год — другі па ліку Фестываль. Ён сабраў ужо дзевяць тэатраў, і ў якасці гасця прысутнічаў тэатр з Украіны. На гэтым свяце была прадстаўлена драматургія Сяргея Кавалёва, Аляксея Дударова, Алены Паповай, Святланы Бартохавай, Георгія Марчука, Уладзіміра Бутрамева і з’явілася новае імя — Мікалай Рудкоўскі. Былі ўручаны ўзнагароды артыстам, рэжысёрам, драматургам. Шмат разважання пра адносіны беларускіх рэжысёраў і драматургаў, размова была і аб прэтэнзіях адных да другіх. Галоўнае, што пытанне стану айчынай драматургіі, айчынага тэатра аналізавалася, рабіліся прагнозы, ніхто не заставаўся абьякавым. Быў выдадзены зборнік артыкулаў па выніках першага і другога фестывалю.

Здавалася б, праз тры гады Фестываль беларускай драматургіі павінен быў стаць папулярным, мусілі б з’явіцца новыя імёны, нешта змянілася б у падыходах да аналізу тэатральнага мастацтва, і г. д. Але трэці фэст распачаў сваю працу толькі ў

Мо наспеў час звярнуць увагу і на перыферыяныя тэатры? Існуе Цэнтр беларускай драматургіі, але яго дзейнасць практычна не мае кропак судакранання з тэатрамі. Мо варта гэты Цэнтр таксама зрабіць адным з арганізатараў фестывалю? Няхай не будзе Фестываль імя Дуніна-Марцінкевіча міжнародным, але няхай стане найперш неабходным у сваёй краіне...

2008-м, калі адзначалася 200-годдзе з дня нараджэння Дуніна-Марцінкевіча. Урачыста адкрываўся ў горадзе помнік класіку, фэст займеў статус міжнароднага. Арганізатары ў якасці асновы абралі “нацыянальную канцэпцыю”. Тэатры з Украіны, Малдовы, Расіі, Латвіі і Беларусі мусілі паказаць пастаноўкі айчынных твораў. На гэтым фэсце данамінавала класіка: Купала, Макаёнак, Астроўскі, Горкі. Паказана і версія Леаніда Філатава класічнай рэчы “Моцарт і Сальеры”, Мікалай Каляда стварыў пастаноўку “Тройкасьмёркатуз” паводле “Пікавай дамы”. Акрамя таго, былі прадстаўлены спектаклі па п’есах Алеся Асташонка, Георгія Марчука, Аляк-

сандра Мардана і, зноў жа, Алены Паповай. На вялікі жаль — ніводнага новага імені драматурга. На публічных абмеркаваннях не раз узнікала пытанне: якім жа павінен стаць міжнародны фестываль нацыянальнай драматургіі?

Крысціна Смольская завяршыла агляд працы фестывалю ў часопісе “Мастацтва” так: “Думаецца, гарманічнае спалучэнне гісторыі і сучаснасці — тая канцэпцыя, якая можа зрабіць бабруйскі форум вельмі важнай падзеяй у беларускім мастацкім жыцці”. Так, у беларускім мастацкім жыцці Фестываль беларускай драматургіі імя Дуніна-Марцінкевіча павінен быць адным з самых важных, але патрэбны высілкі не толькі аднаго бабруйскага тэатра. Апошнім часам шмат вядзецца размоў, напісана нямала артыкулаў пра стан нацыянальнай драматургіі, столькі ўвагі надаецца пытанню! Усё гэта сведчыць пра тое, наколькі неабходны ў рэспубліцы такі фестываль. Пасля апошняга фэсту ў Бабруйску Таццяна Арлова пісала: “Мінулай восенню мінчане нацешыліся тэатральнымі праектамі, але карціна існавання ў Беларусі нацыянальнай драматургіі не вымалёўвалася. Захоўваліся надзеі на фэст у Бабруйску... Тры папярэднія фестывалі нацыянальнай драматургіі, якія праходзілі з розным поспехам і значнымі перапынкамі, сведчылі пра тое, што падобны агляд працы айчынных тэатраў з беларускімі п’есамі неабходны”.

І вось — 2011 год: чацвёрты Фестываль. Прымалі ўдзел тэатры з Гродна (Абласны тэатр лялек), Гомеля (Абласны драматычны і Гарадскі маладзёжны), Маладзечна, Пінска, Віцебска (Коласаўскі), Магілёва (Абласны драматычны), мінскі РТБД, Бабруйска, а таксама госці са Смаленска, Рэзкнэ, Днепрадзяржынска. Ізноў вернемся да артыкула Таццяны Арловой: “Рэспубліканскі фестываль нацыянальнай драматургіі імя Дуніна-Марцінкевіча дакладна

адлюстравалі сённяшняе становішча з беларускай п’есай у нашым тэатральным свеце. Пэўныя тэндэнцыі ва ўзаемаадносінах тэатра і аўтара, хаатычнасць і выпадковасць, нявызначанасць перспектывы — усё выявілася пад час фестывалю. А вось тое лепшае, што ёсць сёння ў беларускай драматургіі, праграма не здолела адлюстраваць. На жаль, свята чамусьці праігнаравалі нашы драматургі... Фестываль не адкрыў рэсурсаў нашай маладой айчынай драматургіі, якая трапляе на Усход — у Расію, або на Захад — у Германію і Польшчу”. І ўсё ж два новыя прозвішчы з’явіліся на чытках п’ес: Дзмітрый Багаслаўскі і Юлія Чарняўская. Дарэчы, па выніках фэсту быў выдадзены невялікі зборнік п’ес “Беларуская драматургія”, а гэта ўжо якая-нікая магчымасць пазнаёміць іншыя краіны з нашай драматургіяй. Узнікае думка: а мо зрабіць фестываль у Бабруйску, як знакамітую “Любімаўку”, Фестывалем новай беларускай п’есы, і кожны беларускі тэатр будзе загадзя рыватавацца да такога фэсту, а Вінцэнт Іванавіч будзе радавацца з’яўленню ўсё новых драматургаў?.. Але гэта ўжо справа арганізатараў, а арганізаваць яго ўсё цяжэй. Паўтаруся, адзін тэатр не можа справіцца: хацелася б адчуць большую падтрымку ды зацікаўленасць іншых бакоў.

Наша краіна — невялікая, і зусім не абавязкова, каб усе буйныя падзеі адбываліся толькі ў сталіцы. Мо наспеў час звярнуць увагу і на перыферыяныя тэатры? Існуе Цэнтр беларускай драматургіі, але яго дзейнасць практычна не мае кропак судакранання з тэатрамі. Мо варта гэты Цэнтр таксама зрабіць адным з арганізатараў фестывалю? Пытанню шмат, і вельмі хацелася б, каб на іх знайшліся адказы. Няхай не будзе Фестываль імя Дуніна-Марцінкевіча міжнародным, але няхай стане найперш неабходным у сваёй краіне, і ўсе тэатры, не выключачы акадэмічныя, з нецярплівасцю будуць чакаць яго, рыхтуючы спектаклі, а беларускія драматургі — прыносіць усё новае і новае п’есы... Ідылічна замалёўка? Але, пры пэўных умовах і канкрэтных намаганнях, яна можа стаць рэальнасцю...

Беларусы — нацыя кнігі?

Алесь СУША, намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі па навуковай рабоце і выдавецкай дзейнасці

Т Э К С Т

Як сведчаць даследаванні Нацыянальнай бібліятэкі, беларусы менш чытаць не сталі — проста, істотна змяніліся формы атрымання патрэбнай інфармацыі, сталі больш разнастайнымі сродкі яе пашырэння, захавання і спажывання.

працавалі на ніве кніжнай культуры. І — зрабілі нямала. Нават у першай палове XX стагоддзя на самым версе Парнаса айчынай культуры знаходзіліся імёны людзей кнігі — Коласа, Купалы, Багдановіча.

Цэлыя эпохі, калі айчынная культура знаходзілася на ўздыме, былі цесна звязаны з развіццём кніжнасці. Найважнейшыя дасягненні культуры X — XIII стагоддзяў звязаны з прыходам на нашы землі хрысціянства. Місіянеры і падзвіжнікі неслі ў Беларусь Слова Божэ, зафіксаванае ў кнігах. Эпоха Адраджэння —

гэта эпоха кніг Скарыны і Гусоўскага, Буднага і Цяпінскага, Берасцейскай Бібліі і Статуаў Вялікага Князства Літоўскага. А былі ж барока, рамантызм, перыяд Адраджэння пачатку XX стагоддзя, дзейнасць у 1920-я літаратурных аб’яднанняў, а ў паспяваенны час — пісьменнікаў-франтавікоў і “філалагічнага пакалення”.

Аднак час ідзе. Культура заўжды змяняецца хутчэй, чым любая іншая сфера. Сёння наўрад ці хто назаве кнігу найважнейшым сімвалам айчынай культуры. Існуе шэраг абгрунтаванняў такога стану спраў: ад вельмі песімістычных (накштальт “сучаснікі сталі менш чытаць”; “ідзе дэградацыя моладзі”; “назіраецца заняпад традыцыйных каштоўнасцей”) да самых футурыстычных і прагматычных (“будучыня — не за кнігамі, а за камп’ютарамі / Інтэрнэтам / тэлебачаннем...”; “кніга не адпавядае сучаснаму ладу жыцця”; “няма калі кнігі чытаць — трэба грошы зарабляць”, і г. д.).

На маю думку, фактары, якія вызначаюць сучасны статус кнігі, складаныя, але выплумачальныя. Так, падаецца, асноўнай прычынай страты кнігай статуса першаснага сімвала і фактара культуры стала імклівая дыферэнцыяцыя культу-

ры і ўсё большае драбненне форм самавыяўлення асобы, пашырэнне метадаў інфармавання ды ўздзеяння на грамадства. У свеце плюралізму і бязмежных магчымасцей амаль немагчыма казаць пра іерархію сімвалаў ды аўтарытэтаў, пра дамінуючыя формы самавыяўлення.

Да мінулага стагоддзя кніга дзякуючы даступнасці і пашыранасці заставалася ці не асноўным сродкам атрымання ды перадачы ведаў, іх захавання, найважнейшым інструментам маральнага выхавання, магутнай зброяй у змаганні за справядлівасць, а таксама спосабам атрымання эстэтычнага задавальнення і нават рэкрэацыі. Сёння гэтыя функцыі выконваюцца і іншымі сацыяльнымі інстытутамі і разнастайнымі сродкамі.

Немагчыма казаць пра дамінаванне тых або іншых форм самавыяўлення ды сродкаў інфармавання (у тым ліку кнігі)? Але таксама бессэнсоўнымі выглядаюць і заявы пра “смерць” ці “састарэласць” нейкіх форм ды сродкаў. Сёння кожны выбірае сваё. Хочаш дазнацца пра афрыканскіх пігмеяў — можаш прачытаць пра іх кнігу, а можаш азнаёміцца са звесткамі ад іх праз Сяцова, падзвіжніка на фотаздымкі ў часопісе, паглядзець сюжэт па тэлевізары, паслухаць перадачу па радыё, патэлефанаваць дасведчанаму сябру, ці злётаць у Афрыку на вакацыях, што амаль немагчыма было ўявіць сабе сто гадоў таму... І

кожны з гэтых спосабаў не лепшы і не горшы. Проста, не стала нейкага аднаго, ці хаця б асноўнага, спосабу.

У сувязі з гэтым беспадстаўным выглядаюць і выказванні пра тое, што сучаснікі, а найперш моладзь, сталі менш чытаць, менш ведаюць, менш цікавацца... Як сведчаць даследаванні Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, беларусы менш чытаць не сталі — проста, істотна змяніліся формы атрымання патрэбнай інфармацыі, сталі больш разнастайнымі тэхнічныя сродкі яе пашырэння, захавання і спажывання. Больш за тое: інфармацыі вакол нас з кожным годам становіцца ўсё больш, і менавіта моладзь застаецца здольнай яе спажываць, трансфармаваць ды выкарыстоўваць.

Аднак натуральны працэс драбнення форм культуры пазбаўляе творцаў магчымасці самавыяўлення ў розных сферах. Мо таму і не бачна сёння “універсальных” творцаў. У наш час нельга быць Скарынам: сучасны прафесіянал — спецыяліст вузкай кваліфікацыі.

Таму, мусіць, такіх волатаў культуры, якім быў Скарына, сёння няма і быць не можа. Таму, мусіць, кніга як універсальны феномен культуры сёння таксама не існуе. У той жа час, у значнай ступені менавіта кніга прадвызначыла той характар айчынай культуры, які апошняга мае сёння. І ўжо хаця б таму кніга застаецца, у пэўнай меры, яе сімвалам, найважнейшым фактарам захавання і перадачы традыцыі, а беларусы — усё ж застаюцца нацыяй кнігі!..

Юбілейны вечар народнага артыста Беларусі Генадзя ГАРБУКА, якому споўнілася 80 гадоў, пройдзе ў Купалаўскім тэатры ў верасні пад назвай "Песні майго жыцця". Але некаторыя сакрэты і тых песень, і свайго жыцця Генадзь Міхайлавіч адкрыў у час нашай з ім гутаркі.

Надзея БУНЦЭВІЧ

— Вы неяк ужо спявалі са сцэны — на сваё 75-годдзе. Няўжо гэта будзе паўтор?

— Хіба ў жыцці бываюць паўторы? А ў тэатры, нават калі ідзе той жа спектакль? Не, усё будзе іначай, хаця сама ідэя падобная. Калі мінулым разам было каля пятнаццаці песень, дык цяпер — удвая менш. Але абавязкова будзе штосьці з майго ўлюбёнага Аляксандра Вярыцкага. Безумоўна, праспяваю і нешта жартоўнае. Усё — у суправаджэнні нашага тэатральнага аркестра (дакладней, ансамбля). А другая частка — тэатральны капуснік.

— Такая форма вечара, гэўна, невыпадковая: спяваеце вы з дзяцінства...

— Мае школьныя гады прайшлі ва Ушачах. Наша настаўніца любіла

Генадзь ГАРБУК: гісторыі ад народнага артыста

арганізоўваць да святаў канцэрты. А я быў паслухмяны вучань — вось яна прыцягнула і мяне. Танцавалі "Крыжачок", "Лявоніху" — усё парамі. Але хлопчык быў адзіны — я, замест астатніх пераапрапаналіся дзяўчаты. З другога класа пачаў ужо не толькі танчыць, але і вершы чытаць. А з пятага — спяваць. Пад акампанемент акардэона, на якім грала яшчэ адна настаўніца — Галіна Сямёнаўна Жукава. Ну а з сёмага — у "начальнікі" выбіўся: кіраваў усёй самадзейнасцю школы. З хорам, салістамі песні развучваў, ладзіў невялічкія пастаноўкі...

— А ў сям'і спявалі?

— Старадаўнія фальклорныя (накшталт тых, што выконвае Тацяна Мархель) — не. Усё больш былі песні грамадзянскай вайны, савецкая класіка.

— Можна, яшчэ і таму іншых не памятаеце, што ваша дзяцінства прыпала на ваенныя гады?

— Добра памятаю пачатак вайны. Мы тады жылі ў Браславе: туды бацьку працаваць накіравалі. Мой ложка стаяў ля акна, насупраць — рэпрадуктар на тэлефонным слупе. У той дзень я прачнуўся ад таго, што па радыё нешта абвешчалі, а побач стаяў натоўп — і ўсе, пахмурныя, слухалі. Гэта было выступленне Молатава. Нам далі калёсы з канём, маці закінула туды якія рэчы, пасадзіла нас з братам, і мы рушылі дадому — у вёску Глыбачка, што на Ушачыне. Толькі пад'ехалі да лесу — наляцелі самалёты, і нашы салдаты стралялі па іх з палявой пушкі... Яшчэ ўрэзалася ў памяць машына — трохтонка з прычэпам, цалкам загрузаная "соннымі", як мне здалася, чырвонаармейцамі. Толькі потым ужо зразумеў, што гэта былі забітыя... У вёсцы пасяліліся ў былым будынку сельсавета — наша сям'я і сястра бацькі з дзецьмі. Так і

жылі, камунай. Пазней пераехалі ў вёску Горы, на матчыну радзіму. Адтуль бацька пайшоў у партызаны...

Немцы да нас не лезлі, баяліся, бо гэта была партызанская зона. Але, як хто данясе, выразалі сем'і партызан... Пасля першага такога выпадку ў вёсцы вырашылі арганізаваць грамадзянскую абарону: з'ядналіся па дзве сям'і і па чарзе дзяжурлі, абыходзілі ўночы вёску і, калі што, званілі. Сапраўдных царкоўных званой, канешне, не было, але выкарыстоўвалі старую бомбу: білі па ёй чымсьці металічным. Аднойчы ўночы ўсіх паднялі: убачылі пажар у суседняй вёсцы. Але, як аказалася, нічога страшнага: лён у лазні загарэўся. Усё хутка патушылі, на хаты не перакінулася...

Жудасна было, калі пачалася блакада: увесну 44-га немцы імкнуліся канчаткова ліквідаваць партызан. Мы адыходзілі з атрадам бацькі, згубілі яго, калі разбягаліся па лесе. Доўга хаваліся, а потым, калі немцы выганялі ўсіх з лесу, выйшлі. Там усіх сарціравалі: тых, каму гадоў па 16, адпраўлялі ў Германію. Астатніх пагналі калонай ва Ушачы, на бальнічны двор. Там ізноў пачалі сарціраваць, рабіла гэта нейкая дама з кульбай у руках. Загнутым канцом, бы крукам, яна чапляла хлопца ці дзяўчыну за шыю і цягнула ўбок. Ухапіла і майго старэйшага брата. Маці кінулася ў лямант, але ж хіба такую расчуліш? І тады немец, што стаяў на ахове за спінай той мадам, ціхенька, каб яна не ўбачыла, "перакінуў" брата да нас... Два месяцы мы былі ў лагера. А потым усё ж падкапалі агароджу — і збеглі. Вярнуліся ў вёску Горы, але хата наша згарэла, жылі па сваяках, хаваліся ў зямлянцы. Немцаў пазнавалі па гуках: "ляп-ляп-ляп". Калі салдаты проста ішлі, у іх нічога не грукала. А калі

пры адступленні беглі, "ляпалі" іх процівагазы. І вось аднойчы, калі мы сядзелі ў зямлянцы, надта гучна ўжо "ляпала". Я не ўтрымаўся, прыадкрыў радзюгу — бачу, двое ідуць у іншай, не фашысцкай форме. Прыгледзеўся — чырвоныя пагоны! Тыя двое падышлі да поля, выпусцілі па ім чаргу з аўтамата — і крочылі праз жніво. А ўжо як пару танкаў праехала, а за імі машыны, артылерыя (яе коні цягнулі) — усё, вызваленне!..

— А ў тэатры вам фашыстаў не даводзілася іграць? Надта ж у вас знешнасць славянская — ну проста вобраз-сімвал беларускага селяніна...

— Гэты "імідж" мне пасля Васіля ў "Людзях на балодзе" прыклеілі.

Спачатку я іграў гэтую ролю ў тэлеспектаклі, потым — у пастаноўцы на Купалаўскай сцэне. Так і пайшло. А калі вучыўся, дык і "немцам" давялося пабываць, і "французам". Тады будынка цяперашняй Акадэміі мастацтваў не было, заняткі праходзілі ў Вялікім тэатры (уваход — праз шосты пад'езд). Мы хадзілі на ўсе оперныя і балетныя спектаклі, ды і самі ўдзельнічалі ў многіх пастаноўках — у масоўцы, артыстамі міманса. У балете "Палымняны сэрцы" Васіля Залатарова ўвасаблялі ваяроў Князя (з гэтым спектаклем мы ездзілі ў 1955 годзе на Другую Дэкаду беларускага мастацтва ў Маскве). А ў оперы Яўгена Цікоцкага "Алеся" ("Дзяўчына з Палесся") мы былі немцамі — самая няўдалая, скажу вам, мая роля.

Генадзь Гарбук:
"Хіба ў жыцці бываюць паўторы? А ў тэатры, нават калі ідзе той жа спектакль? Не, усё будзе іначай, хаця сама ідэя падобная".

"Хадзілі чуткі, вам увесць Парыж апладзіраваў!"

бедалага, ізноў пацярпеў: "пацалаваў" патыліцай падлогу. Ну што тут зробіш? Але да наступнага спектакля я цвёрда вырашыў выправіцца. Прышоў за паўтары гадзіны да пачатку, адрэпеціраваў, каб аўтамат не перакульваўся. А на спектаклі, на тую халеру, ізноў — трэсь!.. Балюцін разышоўся не на жарт, крычыць, кідаецца на мяне, хлопцы яго трымаюць, каб і сапраўды, барані божы, не забіў. Спрабуюць мяне "апраўдаць": маўляў, ён паўтары гадзіны рэпеціраваў! Балюцін перапытвае: "Што, сапраўды паўтары?" І потым, ужо больш спакойна: "Добра, дарую".

— 3 ролямі "французай", наколькі мне вядома, усё было больш мірна?

— Студэнтам я ўвасабляў Армана Дзюваля ў "Даме з камеліямі" Аляксандра Дзюма-сына — пафранцузску. Дзмітрый Арлоў ацаніў гэтую ролю на "пяцёрку з бясконцымі плюсамі". Ён быў не толькі цудоўным артыстам, але і геніяльным выкладчыкам. Я цалкам яму давяраў, імкнуўся жыць так, як ён навучаў. Пасля заняткаў — адразу ў бібліятэку, таго гарадскога жыцця, пра якое мараць многія вясцоўцы, не заўважаў...

— А ў Парыжы, дзе ў 1987-м вы здымаліся ў фільме Тамары Лісіцыян "Загадкавы спадчынік", хаця паспелі штосьці заўважыць?

— Памятаю, здымалі сцэны на Манмартры. Мяне загрыміравалі "пад бамжа". Чакаючы свайго выкліку, адышоў крыху ўбок, прысеў на прыступкі сабора. Раптам нейкая французжанка кладзе мне ў руку манету. Я — хутчэй да перакладчыка: "Раслумачце ёй, я ж не жабрак, я артыст!" А той смяецца: "Яна вам за працу заплаціла". — "За якую?" — "Яна вас сфатаграфавала". Яшчэ адну сцэну, дзе я іграў з Уладзімірам Ільіным, здымалі ў рэстаране. Нам далі час толькі да паўдня, бо пасля туды завітваюць пастаянныя кліенты, рэстаран не хацеў ім перашкаджаць. Знялі з першага дубля, і афіцыянты, што сабраліся "на кіно", ажно запыталі ў далоні. У гатэлі Інакенцій Смактнуоўскі пажартаваў: "Хадзілі чуткі, вам сёння ўвесць Парыж апладзіраваў".

— А вы — Парыжу?

— Яшчэ калі ехаў туды, сказаў самому сабе, што спаць буду не больш як чатыры гадзіны на суткі, каб паспець больш пабачыць. Парыж, як і ўсялякі горад, трэба спазнаваць знутры, а не праз экскурсіі. Хадзіў, глядзеў, дзівіўся. Але ж каб цалкам зразумець сам "характар" горада, ягоны ўнутраны, а не знешні "вобраз", трэба яшчэ і з яго жыхарамі гутарыць — вось як мы з вамі...

ф о т а ф а к т

Пасля Альгерда

Выстаўка скульптуры Сяргея Бандарэнкі ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва, працуе, як кажуць, у самы той час: літаральна месяц з невялікім таму ў Віцебску быў адкрыты помнік князю Альгерду аўтарства гэтага вядомага творцы. Урэшце, уся экспазіцыя мае назву "Конь і яго рыцар", што сведчыць пра найбольш цікавую для аўтара тэму, даючы аглядзець даробак Бандарэнкі ў рэтрэспектыве.

На здымку: Сяргей Бандарэнка, заспеты за творчай працай. Фота прадастаўлена Музеям сучаснага выяўленчага мастацтва

Сутнасць таго, што ўяўляе з сябе "эканоміка культуры", я паспрабавала сцісла выклаці ў артыкуле "Пачым культурны прадукт?" у "К" № 5 за 2014 год. Тэма даволі складаная для сферы культуры. Мы больш прызвычаліся абмяркоўваць мастацкія праекты, цікавыя падзеі, творы... Але для творчасці неабходна стварыць умовы, што складаюцца з некалькіх элементаў, і, як правіла, арганізацыйныя ды фінансавыя пытанні апошнім часам і вызначаюць канчатковы вынік.

му дадатковай адукацыі дарослых, "паколькі менавіта тут забяспечваецца рост чалавечага капіталу".

Што змянілася сёння, калі маладыя спецыялісты атрымалі доўгачаканыя дыпламы, а ўступная кампанія-2014 завяршылася? Вынікі паспяховасці Акадэміі мастацтваў я з задавальненнем прачытала ў "К" № 30 за гэты год, але гэта збоўшага эмацыйнага аналіз рэктара Міхаіла Баразны, а не эканамічна. Эканоміка любіць лічбы, а не філасофію, хоць і гэта важна. Урэшце, газета досыць часта піша пра нізкі ўзровень падрыхтоўкі маладых спецыялістаў (на думку працадаўцаў), пра нежаданне з боку выпускнікоў ВУН і ССНУ замацоўвацца на месцах. Магчыма, існуе шэраг творчых

спецыяльных і вышэйшых устаноў адукацыі, прыняць рашэнні аб скарачэнні набору выпускнікоў школ на завочныя аддзяленні на спецыяльнасці, звязаныя з культуралогіяй, менеджментам, бо яны відавочна патрабуюць узроўню хаця б сярэдняй спецыяльнай адукацыі, калі не вышэйшай. Бо што атрымліваем у выніку? "Стрэл у неба"? Хіба гэта прэстыжныя і высокааплатныя прафесіі ў культуры? Наколькі менавіта выпускнікі гэтых спецыяльнасцей робяць унёсак у развіццё культуры? Гэта пытанні, які варта пралічыць.

го рабляю акцэнт? Ды хаця б для стварэння конкурснай сітуацыі ў вышэйзгаданых устаноў, з аднаго боку, а з іншага — для сканцэнтраванасці кваліфікаваных кадраў педагагічнага складу. За кошт такога скарачэння можна распарадзіцца эканомленымі сродкамі для паляпшэння матэрыяльна-тэхнічнай базы, будаўніцтва жылля, павелічэння заробкаў педагогам.

Яшчэ дэталь. Існуе шэраг спецыяльнасцей, якія рыхтуюцца не для галіны, але — выкарыстоўваючы яе рэсурсы. Так, напрыклад, падрых-

мастацкай адукацыі — рэальная, якая павінна абмяркоўвацца ўсімі зацікаўленымі, а не толькі ляжаць на паперы ў справаздачах Міністэрства культуры яшчэ з 2012 года. Ёсць і прапанова вярнуць у Закон аб культуры пазіцыю аб праве на мастацкую адукацыю грамадзян і даць дакладнае яе вызначэнне. А ў Кодэксе аб адукацыі ў раздзеле 1, артыкул 11, пункт 5, унесці дадатак "сістэма мастацкай адукацыі".

Урэшце, у Кодэксе аб культуры, які пакуль фарміруецца, варта надаць увагу мастацкай адукацыі не толькі ў рэгламенце артыкула, але і вылучыць пад яе цэлы раздзел. Пакуль жа, у адпаведнасці з рэдакцыяй ад 4 мая 2012 года, усё, што датычыцца мастацкай адукацыі, з Законам аб культуры выключана.

А можа, і нам, па прыкладзе Расіі, варта распрацаваць "дарожную карту" адукацыі ў сферы культуры, якая мае ўласную спецыфіку, значна адрозніваючыся тым ад агульнай сістэмы адукацыі?

Як будзем аналізаваць?

Наш інстытут цягам многіх гадоў дае рэкамендацыі па прагназаванні на каротка-, сярэдне- і доўгатэрміновую перспектывы, але яны з вялікай цяжкасцю знаходзяць сваё ўвасабленне, а ў рэгіёнах пра існаванне тых прапрацовак наогул не ведаюць. Тое, што многія кіраўнікі раённых і абласных арганізацый сферы культуры робяць свае эканамічныя аналізы развіцця таго або іншага віду дзейнасці, гэта выдатна. Але прааналізаваць тэндэнцыі ў галіне, можна толькі сабраўшы гэтыя звесткі ды лічбы разам. Як я разумею, такой установы ў сферы культуры пакуль няма. Дый эканоміка-прававы аддзел у Інстытуце культуры Беларусі скасаваны. Хаця кіраўнік Міністэрства культуры ставіць шэраг задач эканамічнага плана.

Ды ўсё ж найгалоўнае — тое, што прыйшло разуменне: трэба сур'ёзна працаваць у кірунку эканомікі культуры ад СДК да кінагаліны, уключаючы, вядома, у першую чаргу захаванне высокакваліфікаваных кадраў, падрыхтоўку новых. Рабіць гэта трэба прафесійна, хутка, якасна і з любоўю да справы. А НДЭ Міністэрства эканомікі краіны адкрыта для супрацоўніцтва і гатова дзяліцца сваімі матэрыяламі. Мы не трымаем іх у закрытым доступе.

Чаму адукацыя?

Поспехі ў фарміраванні эканомікі інавацыйнага тыпу шмат у чым вызначаюцца наяўнасцю эфектыўнай сістэмы падрыхтоўкі кадраў. Сёння апошня перажывае змены, звязаныя з паглыбленнем інтэграцыйных працэсаў на рынку адукацыйных паслуг, павышэннем патрабаванняў працадаўцаў да зместу кваліфікацыі спецыяліста. Адпаведна, найважнейшай эканамічнай функцыяй прафесійнай адукацыі з'яўляецца падрыхтоўка работніка з пэўным узроўнем прафесійных ведаў, адпаведнай якасці падрыхтоўкі.

Якія б змены ні перажывала сфера культуры, менавіта кадры вызначаюць, дзе і колькі магчыма аптымізацыя, якасць творчага прадукту, развіццё культурнага патэнцыялу рэгіёна ды іншае. І калі сёння падрыхтоўка кадраў выходзіць на першы план, то і адукацыя ў сферы з'яўляецца першым ды галоўным пытаннем у эканоміцы культуры.

Рост чалавечага капіталу

На выніковай калегіі Міністэрства культуры за 2013 год міністрам Барысам Святловым было адзначана: "Склалася дваякая сітуацыя, калі пазабюджэтныя даходы ўстаноў адукацыі актыўна растуць за кошт павелічэння колькасці студэнтаў-платнікаў, аднак гэта не аказвае прыкметнага ўплыву на паляпшэнне сітуацыі з кадравым забеспячэннем арганізацый галіны, асабліва ў рэгіёнах". Міністр таксама прапанаваў звярнуць пільную ўвагу на сістэ-

Кадры, якія варта "пралічыць"

Алена РЫБЧЫНСКАЯ, старшы навуковы супрацоўнік аддзела сацыяльнай сферы Навукова-даследчага эканамічнага інстытута Міністэрства эканомікі

Т Э К С Т

і побытавых прычын, але, на наш погляд, дамінуюць эканамічныя пытанні, якія патрабуюць вывучэння.

Сітуацыя — без лічбаў...

На жаль, на сайтах Міністэрства культуры ці Інстытута культуры Беларусі не знаёмяць з ходам уступнай кампаніі і працаўладкавання выпускнікоў, не даецца аналіз у лічбах, як і проста лічбы. Інтэграваны банк даных Мінкультуры — у закрытым доступе, таму рабіць аналіз сферы досыць складана: неабходны шэраг угадненняў, чаго няма, скажам, у нашых бліжэйшых суседзях-партнёраў па Мьтным саюзе.

...і ў разрэзе спецыяльнасцей

Неаднойчы ад імя сацыяльнага аддзела НДЭ Мінэканомікі прапаноўвалася звярнуць увагу на тэндэнцыі конкурсных сітуацый у сярэдніх

Таксама і рэжысёрскія кафедры часцяком набіраюць зусім "зьялёных" студэнтаў, якія не разумеюць, куды і навошта яны прыйшлі, бо прафесія рэжысёра хоць і вонкава прыгожая, але патрабуе жыццёвага досведу, вобразнага і аналітычнага мыслення. Многія імкнуцца трапіць на курсы майстроў па рэжысуры ў расійскія ВУН. Але там гэтую прафесію можна атрымаць толькі маючы вышэйшую адукацыю! Мо і ў гэтым сакрэт іх поспеху ды папулярнасці?

Мяркую, час ужо вызначыць, колькі апраўдана выкарыстоўваць бюджэтныя сродкі пры наборы на спецыяльнасці, дзе конкурс складае менш за 1,1 чалавека на месца, а па заканчэнні гэтых спецыялісты з цяжкасцю знаходзяць сабе працу.

Колькі і каму?

Звярну ўвагу на дублюючыя кафедры ва ВУН сферы культуры, на колькасць ССНУ галіны. Для ча-

тоўка спецыялістаў па выкладанні бальнага танца, якую ажыццяўляе Універсітэт культуры і мастацтваў, вядзецца для спартыўнай арганізацыі, бо гэта адзін з відаў спорту, але дамоўленасцей, на якіх умовах рыхтуем, — няма. А падобныя адукацыйныя паслугі можна было б прапанаваць і для іншых відаў спорту, дзе харэаграфія з'яўляецца адным са складнікаў: гімнастыка, акрабатыка, фігурнае катанне, сінхроннае плаванне... Адзначу, у Расіі створаны кафедры харэаграфіі для гэтых відаў спорту менавіта ў навучальных устаноў культуры. Выгадна — усім. Таму давайце зірнем на крок наперад і пачнём зарабляць, а не раздаваць бюджэт. Ізноў падтрымаю міністра культуры, які ставіць пытанне і хоча атрымаць на яго адказ: "Што культура дае бюджэту?"

А калі "дарожная карта"?

Для таго, каб дацяміць, куды і па якім шляху рухацца ў адукацыйнай галіне сферы культуры, зразумець яе эканамічны аспект, перш за ўсё варта вызначыць генеральную мэту мастацкай адукацыі ў краіне. Так, патрэбна Нацыянальная канцэпцыя

■ Практычны расклад

Стымулы ды перашкоды "пазабюджэткі"

Пра выніковасць пазабюджэтнай дзейнасці, дзейнасць культурных паслуг ды эканамічныя "сакрэты і пасткі" сельскай культуры "К" вырашыла пагутарыць з адным з дасведчаных работнікаў культуры — начальнікам аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Ельскага райвыканкама Валерыем ГЕЙХМАНАМ.

Валерый ГЕЙХМАН, начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Ельскага райвыканкама:

недапрацоўку па выніках года кампенсуе для агульнай справаздачнасці ГДК?

— Адсочваем эфектыўнасць працы кожнай сельскай ўстановы, якой, як ведаецца, даводзіцца свой план. Як і Цэнтру рамястваў, і музею... Да прыкладу, гадавы план апошняга — 20 мільёнаў. Факт на сёння — 13 з паловай мільёнаў рублёў.

— І як музейшчыкі круцяцца?

— Ды не круцяцца, а проста эфектыўна працуюць. Зарабляюць

за кошт экскурсій па мясцінах баявой славы. Немалаважна тое, што выстаўкі ў нас зменныя не толькі на паперы... Яшчэ ладзім экскурсіі ці не па ўсёй рэспубліцы. Нядаўна былі ў Жыровічах. Маём ліцэнзію на выкарыстанне аўтатранспарту, а таксама — на экскурсійнае абслугоўванне. Плюс — удзел у агульнагарадскіх мерапрыемствах... За кожнай устаноў культуры ў мяне замацаваны спецыялісты. Раз на тыдзень збіраемся ды аналізуем ход выканання плана. Усё распісана і рэгулюецца. Гэтыя паперы ў мяне і цяпер перад вачыма.

— А на сяле хто ў дадзенай справе флагман?

— Цэнтр культуры і дасугу вёскі Старое Высокае. Вось толькі некаторыя тамтэйшыя паслугі: музычная абслугоўванне вяселляў, дыскатэкі... План у кіраўніка ўстановы — 30 мільёнаў. А жыхароў у вёсцы — усяго 350 чалавек.

— Статыстыка ўражвае...

— Толькі на дыскатэках Цэнтр зарабіў ужо 18 мільёнаў рублёў.

— А можна прывесці прыклад, колькі ў месяц зарабляюць два аднолькавыя па адукацый, скажам, работнікі клубаў, калі адзін з іх атрымаў прэмію,

а другі — дэпрэміраваны з-за невыканання плана?

— Не пазбаўляем прэміі, бо заробкі і так мізэрныя. Гэта не азначае, што я не шукаю іншыя шляхі ўплыву і не імкнуся размаўляць з клубнікамі на агульнай мове... На сёння, шчыра кажучы, толькі два клубы адстаюць у аказанні платных паслуг.

— Цікава, якой танальнасці будзе з імі тая агульная мова?

— Я казаў пра нашу моду на экскурсіі. Да прыкладу, збіраецца група ў Мір... Вы ведаеце, што па выніках такіх вандровак грошы павінны ісці ў іншыя, "некультурныя" паслугі. Павінны... Але я раблю па-іншаму. Вылічваем бюджэтны бензін, астатняе ў пазабюджэт класдзём. Насамрэч, што важнейшае: транспартныя паслугі ці выхаванне нашай даўніной? Вось вам і ўся агульная мова з адстаючымі. 3 Раздзімай трэба актыўней знаёміцца. За адну паездку зарабіў чатыры мільёны (жывыя грошы!) — закрыў два месяцы...

— А што, цудоўны прыклад аптымізацыі, калі імкнёмся да ідэалу, а не да бязглуздыці... Як вы ставіцеся да таго, што цяпер у многіх раёнах вельмі актыўна закупляюць атракцыёны?

Яўген РАГІН

— Якая ўстанова найпрыбытковая?

— Па раённым цэнтры — Гарадскі дом культуры. Гадавы план аказання культурных паслуг — 250 мільёнаў рублёў. За студзень — ліпень ГДК зарабіў ужо 115 мільёнаў. Так што план — цалкам рэальны. І гэта прытым, што насельніцтва ў горадзе — недзе дзевяць тысяч.

— Самая дарагая паслуга?

— Урачыстая рэгістрацыя шлюбу з элементамі тэатралізацыі: 450 тысяч рублёў.

— Калі на сяле хтосьці з "пазабюджэткай" не спраўляецца,

— Станоўча. І тут не платныя паслугі галоўнае, а тое, што ў людзей больш свята становіцца... Мы першымі ў вобласці закупілі электрычныя машынікі. Яны за чатыры гады даўно акупіліся! А ўзімку — канькі напратак. Людзі з задавальненнем катаюцца на нашым вазеры.

— Што замінае ў эканамічным плане?

— Патрэба аказання платных паслуг сумневаў не выклікае. Гэта крыніца папаўнення матэрыяльнай базы і заахвочвання работнікаў культуры. Справа святая... Але ці не час ужо ўлічыць, як цяжка яна рухаецца ў вёсках з малым насельніцтвам. Пры пятнаццаці, скажам, жыхарах па 200 тысяч у месяц амаль немагчыма зарабіць. Але трэба. Любы канцэрт, апрача аўтаклубаўскага, — платны... Не падабаецца найперш тое, што вялікі працэнт пазабюджэту ідзе на кампенсацыю камуналкі. Страчваецца зацікаўленасць у нарошчванні платных паслуг. Я змяніў бы заканадаўства так, каб заробленае ў поўным памеры заставалася ў нас. Тады і заробак работніка культуры можна было б значна павялічыць... Уявіце, я летася аддаў на камунальныя паслугі больш як сто мільёнаў рублёў. Але сітуацыя, на жаль, не змяняецца, і гэта, перакананы, — не стымул, а перашкода для развіцця пазабюджэтнай дзейнасці...

12 — 19 верасня ў Брэсце пройдзе Міжнародны фестываль **“Белая вежа”**, які распачнецца пастаноўкай Горкаўскага тэатра.

Адной з падзей мінулага сезона ў Мінскім абласным драматычным тэатры (Маладзечна) стаў пяцідзясаты паказ спектакля “Шукаю сапраўднага мужчыну” паводле п’есы Алены Паповай. У свой час твор знайшоў сцэнічнае ўвасабленне ў розных тэатрах краіны, і пракраты лёс пастановак складаўся па-рознаму.

Восем гадоў таму ў сценах тэатра з’явіўся рэжысёр Вігаль Баркоўскі. За час адлучэння на пастаноўку, рэжысёр здолеў згуртаваць акцёраў, якія сталі яго аднадумцамі. Таму і спектакль “Шукаю сапраўднага мужчыну” стаў падзеяй і ўвайшоў у топ рэпертуару тэатра. А творчы багаж акцёраў, занятых у ім, папоўніўся характарнымі ролямі. Гэта быў адзін з тых момантаў у жыцці трупы, які можна назваць узлётам тэатра...

Гісторыя першая. Пра палі

Са спектаклем звязана мноства гісторый. Першая няхай стане мая, акцёра Алена ЧЭЧАНЕВА. Мы ігралі п’есу ў прынарачанскім санаторыі. Паказ суправаджаў гукам забавання палюў у зямлю, непадалёк ад кінаканцэртнай залы. Мабыць, будаўнікі не паспявалі з тэрмінамі падрыхтоўкі падмурака пад будучы корпус, таму працавалі, нягледзячы на змярканне. Гукі з перыядычнасцю раз на пяць секунд стрэвалі глядзельную залу, грывірае... На пачатку спектакля яны раздзяжалі, але потым мы, акцёры, і гледачы да іх прыветываліся. Дзесы ў сярэдзіне дзеі мяне нават падалося, што яны дапаўняюць атмасферу спектакля. Больш за тое: калі б у Баркоўскага была магчымасць убачыць і пачуць гэты выязны вар’янт, ён абавязкова зрабіў бы дапаўненне ў музычна-шумавую партытуру: “Сона для палызабівачай машыны з боем”. Амаль у фінале спектакля ўдары спыніліся, падкрэслішы момант...

Гісторыя другая. Пра добрага чалавека

Таццяна КАРПЕЦ, першая выканаўца галоўнай ролі Пэаткі: — Што застаецца пасля таго, як адыграны спектакль “Шукаю сапраўднага мужчыну”? А калі — паўсонці разоў? Шчасце ад таго, што ты быў у гэты час на сцэне, у любімай ролі, з любімымі партнёрамі... Паслужыўшы ў тэатры доўгі час, я ціпер разумею, наколькі важныя атмасфера пад час нараджэння спектакля і творчы працэс. Добразчыліваасць, павага,

A&B: Аўдыя & Відэа

Аўдыя
Гурт “Remissia”,
сінгл “Кожны вечар”

А. Сумленна праслухаўшы матэрыял тройчы, я так і не зразумеў, што ж музыканты “Remissia” хацелі данесці “маладым людзям, якія жывуць у рэгіёне пастасвецкай прасторы са сваімі марамі, надзеямі і ўнутранымі супярэчнасцямі, каму хочацца пачуць музыку на разумнай ім мове”.

Ды і чаму пастасвецкай прастора? Нагэўна, таму, што ў нас кожны пачатковае разлічвае адрозна на індывідуальнасць ад тых, каго раздзіраюць надзеі і супярэчнасці. У нечым слушна. Але ж многія слухаюць музыку перш за ўсё “наслуперак”, без усялякіх “тату, што”. Не хачу бурчашы і наезджаць, але добры студыйны гук яшчэ ніхто не адмяняў. Не кажучы ўжо пра вакал. Так, “ман-эстэрская хваля”, пра якую гурт заўважыў, выйшла, як і ўсё іншае, з андэраўнда. Ды, трапішы на вялікую публіку, ныводны з музыкантаў, няхай гэта будзе “The Smiths”, “Oasis” або “Blur”, не

а наўзамен — пачуццё і стаўленне, з якім выйдзеш іграць гэты спектакль. Гэта пастаноўка прыдуманая таленавітым і добрым чалавекам...

Гісторыя трэцяя. Пра галашэнне

Людміла РОШЧЫНА, другая выканаўца ролі Пэаткі: — Гэта адна з маіх самых любімых пастановак. Калі працуеш у добрым спектаклі, з добрымі партнёрамі, раствараючыся ў гэтым, то з’яўляюцца імпрывізацыі. Некаторыя з іх бываюць настолькі добрыя, што ты іх замацоўваеш, і яны становяцца часткай пастаноўкі. Так з’явіўся выдатны момант, калі ў разгар танца Сяброўка раптам пачала, як цыганка, рухаць плячымі. Інфармацыя пра яе дзве вышэйшыя адукацыі ўразіла Пэатку. Адбылася ацэнка яе “сярэдняй адукацыі”, што тут жа было прычытана гледачом. Рух атрымаўся вельмі смешным, і яго пакінулі.

Сона са спектакля “Шукаю сапраўднага мужчыну”. Фота з архіва Мінскага абласнага драматычнага тэатра.

Абцас на шчасце

Сем гісторый пра “...Сапраўднага мужчыну”

Быў і такі момант: Сяброўка павінула сысці ўслед за Мужам і тут жа вярнуцца назад, а тым часам Пэатка, расчуленая сусрэчай з першым каханнем, плача на сцэне ў адзіноце. Сяброўка (актрыса затрыманася за кулісамі) не вяртаецца. І мой плач перарастае ў шалёнае галашэнне. Што я рабіла б далей — не ўяўляю. Добра, што партнёрка апамяталася, выйшла на сцэну, — і спектакль пайшоў...

Гісторыя чацвёртая. Пра “Лятаючага Паўліка”

Дзяніс ФЕШЧАНКА, выканаўца ролі Паўліка: — Мая роля — нешматслоўная. Вонкава персанаж выглядае “пацёртым” і недагледжаным. Паўлік — няўдачнік, які не ўладкаваўся ў жыцці, і я надзяляў яго заікананнем. Нягледзячы на гэта, глядач са спачуваннем ставіцца да персанажа, хоць першы выхад, калі Жонка выводзіць мяне на сцэну ў прамым сэнсе прывязаным вярхоўкай, заўсёды прывікае смея.

Па сюжэце п’есы Паўлік знаёміцца з Генам, пастаяльцам Пэаткі. Яны выпіваюць увесь аджалон у кватэры галоўнай гераніі, і распавядаюць адзін аднаму анекдоты непрыстойнага зместу. Знаходзячыся пад удзеяннем аджалона, Паўлік прыгадвае першае каханне. І, не звяртаючы ні-

Алена ЧЭЧАНЕВА, акцёр Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача, рэжысёр

ТЭКСТ

стануць. Ці ж чакаць ад “Remissia” мета-марфоз у будучыні?..

Гурт “M.G.”, альбом “Да чорта гарэлку!”

А. Рыхтуючыся да рэцэнзі альбома абсалютна невядомага мне, мейнстрэйму, гурта з Навагрудка, я знаходзіўся ў стане лёгкага шоку. Таму, што “метал”, таму, што нічога пра іх не ведаю, таму, што гэта іх першы альбом... Але, да майго здзіўлення, усё стала проста і зразумела пасля, мабыць, другога трэка “Nail King”.

В. Які загнуўнае лідар мінскага гурта Максім Калачоў, будучы альбом камантэжам і алузіям на музыку перш за ўсё “наслуперак”, без усялякіх “тату, што”. Не хачу бурчашы і наезджаць, але добры студыйны гук яшчэ ніхто не адмяняў. Не кажучы ўжо пра вакал. Так, “ман-эстэрская хваля”, пра якую гурт заўважыў, выйшла, як і ўсё іншае, з андэраўнда. Ды, трапішы на вялікую публіку, ныводны з музыкантаў, няхай гэта будзе “The Smiths”, “Oasis” або “Blur”, не

лістычна мае ўяўляць з сабе эксперыментальную работу — як мяркую фронтмен, усё стала проста і зразумела пасля, мабыць, другога трэка “Nail King”. Штосці дыхтоўнае, у меру шчырае, прабівалася наустрач майму ўспрыманню... Не, яны, магчыма, яшчэ занадта юныя, занадта любяць пазнуно шаблоннасць жанру, занадта наўняны ў сваёй смеласці паленца на класіку... Але... Шчырасць і ёсць святая праўда, здольная пазбавіць асабіста мяне ад скенсісу. Згадаю больш за тры хвіліны. На жаль, не вельмі добра запісана, не надта выдатна сыграну, драйву — каля нуля, тэксты цягваюць і выпісваюць на платах дакладна не

Art-блог / **КУЛЬТУРА**
www.kimpres.by

КУЛЬТУРА / Art-блог
www.kimpres.by

не злавіў... Я зразумела: адзін няправільны рух з яго боку, і я магла б, як птушка, пераляцець у залу. Добра, што абышлося без палёту...”

Гісторыя шостая. Пра зубы

Сяргей КАРЭАЙ — Мужчына ў капелюшы. Настаўнік музыкі і спеваў, яго персанаж вымушаны падпрацоўваць таксістам. А па сюжэце ён адзін з прэтэндэнтаў на руку і сэрца гераніі. “Артыст — гэта, перш за ўсё, усмешка і дужыя здаровыя зубы, — кажа Сяргей. — Паралельна з рэпетыцыямі я займаўся іх лячэннем. Адночы рэжысёр папрасіў прывесці на авансцэну, перад гледачом, і імітаваць пад музыку спевы, максімальна шырока раскрываючы рот. Перад гэтай сцэнай адна з гераній, Сяброўка, прамаўляе такую фразу: “Навошта ён табе? Ён жа стары. У яго зубоў няма”. Пры гэтым яна заліваецца здэкліраваным смехам. У гэты момант я заўсёды адчуваў сябе няёмка. Адкрыць рот і правесці сцэну, як прасіў рэжысёр, не атрымлівалася. Мне здавалася, што мае “праблемы” убачыць уся зала. З часам я іх вырашыў, і адчуванне няёмкасці знікла”.

Гісторыя сёмая. Пра абцас

Алена РАХМАНГУЛАВА, выканаўца ролі Сяброўкі, адночы “падкавала” сцэну Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Якуба Коласа, дзе адбыўся адзін з прэм’ерных паказаў: “Я стаяла за кулісамі ў чаканні выхаду. У патрэбны момант рушыла з месца, каб выйсці на мізансцэну, і — не змагла гэтага зрабіць. Па спрабавала яшчэ і яшчэ раз — той жа вынік. Мнош адвалодаў жах. Не ўйкая містыка! Нібыта сама сцэна, вылезла з захраснутага туфліка, і, прыкляўшы значныя намаганні, дастала-такі няшчасны абцас. Праўда, без набойкі... Так што мая “падкоўка” засталася на віцеескай сцэне. На шчасце!” З тых часоў актрыса жартам лічыць, што для таго, каб вярнуцца на добрую пляцоўку або сцэну тэатра, яе трэба абавязкова папярэдне “падкаваць”.

Гісторыя пятая. Пра яшчэ адзін палёт

А вось у Алы ЦЫРУК палёт не адбыўся. Актрыса іграе эпізядначную ролю Пэаткі ў юнацтве. Яна выходзіць на сцэну ўсяго тры разы: у пластычным эцюдзе на пачатку спектакля, у танцавальнай кампазіцыі — гэта лірычныя ўспаміны маладоści галоўнай гераніі. А на паклоне дэфілюе ў шыкоўнай вясельнай сукенцы. Дарэка, паводле задумкі рэжысёра, усе выканаўцы спектакля выходзяць на паклон у белай вопратцы. “У гэтым сезоне на ролю Прыгаванчэўкі ў маладосці мы ўводзілі маладога акцёра тэатра — Паўла Святоху, — распавядае Алена Цырук. — Ягоняя роля — дакладна такога ж плана, як і ў мяне, таму на ўвод была дадзена адна рэпетыцыя. Паша вельмі хваляваўся, і было заўважна, як ён дрываў перад выходам. А пад час танца ледзь мя-

А яшчэ яна дадае: “З гэтай працай звязана шмат цудоўных і светлых момантаў. Дзякую лёсу за магчымасць іграць у гэтай пастаноўцы, за магчымасць працаваць з такім выдатным рэжысёрам! Зараз такі час, калі наш тэатр мае вострую патрэбу ў добрых спектаклях. Ён “шуква сапраўднага мужчыну” і новых баркоўскіх...

Алекс ДЭВІД, саліст гурта “Atlantica”

І яшчэ — прыплілі соды беларускіх класікаў: маўляў, які цяпер у каго-лібы паверненца язык крытыкаваць падобнае, каб не выклікаць хвалю справядлівага гневу знаўцаў ды адптаў. Важна, што шокавы стан прайшоў, і за гэта дзякую вышэйшаму — хай і не маёй, з пункта гледжання асабістага густу...
В. Навагрудскі метал-бэнд сьпявае песні на беларускай і англійскай мовах. У трэк-ліст альбома трапілі кампазіцыі на вершы Ларысы Геніюш і Максіма Багдановіча. На гэтым “рэцэнзію” можна было б і скончыць, бо вылучаныя рэліз ёсць любяць пазнуно шаблоннасць жанру, занадта наўняны ў сваёй смеласці паленца на класіку... Але... Шчырасць і ёсць святая праўда, здольная пазбавіць асабіста мяне ад скенсісу. Згадаю больш за тры хвіліны. На жаль, не вельмі добра запісана, не надта выдатна сыграну, драйву — каля нуля, тэксты цягваюць і выпісваюць на платах дакладна не

ВІДЭА

Гурт “Крама”, кліп на песню “Дзяўчынка са шклянымі вачыма”

А. У мяне склалася вельмі дваістае адчуванне пасля прагледу кліпа: усё, што датычыцца сінхронаў, я ў пакінуў, але сумою гэтай лінію выкінуў бы! Ну, неаканчаны вакалы, штамп на штампе.

Прыезд на базу адпачынку “Вербікі” на Бабруйшчыне, дзе на тры тыдні разгарнулася сапраўдная вытворчасць мастацкай керамікі ў рамках Міжнароднага пленэру “Арт-Жыжаль”, быў жадамым і доўгачаканым. На першае запрашэнне — аблал вогненнай скульптуры “Бобр, які сьпявае” 24 ліпеня — не атрымалася адгукунца. Урэшце, і гэтым разам паездка магла апынуцца пад прагозай, ды, на шчасце, абставіны склаліся найлепшым чынам.

Дык вось, Вербікі — сапраўды райскі куток! Малаўнічае месца на стромкім беразе Бярэзіны... Пчолы, камары, матылькі — цылы свет вакол вёў сваё жыццё... А арганізатар “Арт-Жыжаль” Валерыя Калтыгін, ледзь улоўна ўсміхаючыся, крыху прымуружыўшы пасірае. Хацелі быў нешта сказаць, ды прамаўчаў, адкусіў яшчэ кавалачка сушкі і задумаўся... Але, выпраўляючыся да сваіх пачу, прамовіў: “Добра ўсё ж такі, што прыехалі”.

Вечар

...У паветры — агульнае прадчуванне вогненнага цуду. Антон Ціханавец адказны за аблал, не пакідае свай пост. Печ паступова набірае сваю тэмпературу, таму нельга прыпыніцца ні на хвілінку: дровы дробна насечаны, усе — адной даўжыні, што важна для пастаяннай падтрымкі агню. І вось — доўгачаканыя 1000 градусаў! Агонь набірае моц і ферычына выходзіць праз верхнюю частку печы. Для нас гэта загадка, таямніца, бо мы не бачылі скульптуры да аблалу. Паступова, паласу за паласой, пачынаюць здымаць з яе металічны і ватны “панцыры”. Першая, і вярняя частка, — вогненная карона. Цудоўнай прыгожасці! Рух агню, праходзячы праз ўнутраную прастору скульптурнай кампазіцыі, выконвае падвойную працу: замацоўвае шматлікую масу і працягвае колеравыя характарыстыкі. Усё гэта стварае складаны вобраз коперамузычнай пластыкі, дзе прасторавы рух звонку і ўнутры скульптуры гучыць асаблівай, ні на што не падобнай касмічнай музыкой.

Калі былі раскрыты ўсе пласты, погляду адкрыўся вобраз “Кветкі, што папае”. Высокая вертыкаль і невялікая гарызанталь, якая таксама ўмяне ўгару. Уся гісторыя агульнасусветнай культуры пацвярджае, што ў

Вогненная скульптура Валерыя Калтыгін “Кветка, што папае”. Фота аўтара

Рэпартаж з “Арт-Жыжаль”, дзе тэмпература — 1000 градусаў!

магнічным скрыжаванні вертыкалі і гарызанталі ёсць таямніца, звязаная з адчуваннем чалавекам прыналежнасці да Космосу. Вертыкаль — сувязь з космасам; гарызанталь — “засямленне”. Адзіства іх — крыж — абзначэнне прывільнасці нашага цела да зямлі і памкненне духу да вышніх. Гэта стварае складаны вобраз коперамузычнай пластыкі, дзе прасторавы рух звонку і ўнутры скульптуры гучыць асаблівай, ні на што не падобнай касмічнай музыкой.

Ліпеньскія аўдыя- і відэарэлізы айчынных выканаўцаў гэтым разам рэцэнзую Алекс ДЭВІД (А) і Алена КЛІМАЎ (В).

цы рэжысёра, аператара, мантажора... Не! Проста, я бачу дзве палярна розныя па якасці карцінкі, адна з якіх мяне раздзярае няміласэрна. Так, тая самая, з дзяўчынай, якая потым бірае пісталет. Адзінае, што прыходзіць у галаву на гэты конт, дык здаець пытан-

не: “Навошта?” Або, хутчэй: “Чаму?” Чаму той, хто бірацца рабіць кліп знакамітаму калектыву, не баіцца нешта не дарабіць? Не хапіла бюджэту? Тады навошта ўвогуле брацца? Чаму музыканты, здымаючы, паводле заўя іх прэс-агенды, “першы прафесійны кліп” (!), не бяжыць выглядаць бадай па-дылетанцку праз недаробкі. Ну, ды добра: на смак і колер... Кажучы пра легенды ў наш час, на мой погляд,

23 жніўня **Першы Фестываль керамікі** прайдзе ля сцен Краўскага замка з удзелам прыкладна 30 майстроў.

новага “дзвішча”... Ну а побач, пад навесам, працавалі іншыя ўдзельнікі свята. Яны праводзілі апошнія аблалы. І яны заўважылі з працай кожнага! Кожны дакладна ведаў свае абавязкі на тым або іншым участку: так, беларусы Анатоль Концуб і Максім Калтыгін, украінцы Ігар Бяроза аблугамі для керамікі, па чарзе, даставалі з печы вогненна-чырвоныя, распаленыя вырабы. Калі гэты прадмет павінен прайсці спосаб абвару, то акулалі іх у чаны з расалам; калі — спосаб дымлення, то ў ямы з пілавіннем, якія шчыльна зачынялі вачкамі і засыпалі зямлёй.

І пасля таго абварвання работы набывалі незвычайна прыгожыя адценні, малюнак атрымліваўся непрадказальны, заўсёды новы і нечакана цікавы. На вачах у карункі ператвараліся джкаратыўныя абстрактныя формы, талеркі, кубкі, вазы. Кампазіцыя “Конікі” Ігара Бярозы — тэракатавыя коні — у імгненне сталі коньмі ў яблыкях. А вынікі дымлення назіралі наступнай раніцай, калі пілавінне згарэла, і пад удзеяннем вуглякіслага газу прад-

меты набылі чорны колер. Ён часам быў матавы, часам — глянцавы, з украпваннем каляровай пазуры (усё залежыць ад задумы).

Пластыка агнём

меты набылі чорны колер. Ён часам быў матавы, часам — глянцавы, з украпваннем каляровай пазуры (усё залежыць ад задумы).

Раніца

Раніца 30 ліпеня ўнесла новыя фарбы і адчуванні. З’явілася цудоўная магчымасць убачыць работы кожнага ўдзельніка пленэру. Вось Анатоль Концуб, адзін з патрыярхаў пленэрнага руху, прафесіяналь з выпрацаваным почыркам. Ягонная кампазіцыя “Вечар у вёсцы” з трох прадметаў — джкаратыўныя формы, якія нагадваюць чайнікі, званы, што ставяць адно на адным. Верх кожнага прадмета ўвячываны пліцоўкай, дзе пазыцілася па пары рагуль (прычым адна выканана ў тэжніцы абварвання, а другая — задымленна).

У такт касмічнай музыкі гучалі апладысменты аўтару скульптуры, кіраўніку пленэру Валерыю Калтыгіну. Ён стаў сціпла, ціха, але на твары была радаць, гонар за нараджэнне

сабе семантычныя знакі ад нашых пращраў. А як адметна яны ўспрымаліся пасярод яснага масіву, арганічна ўплываючыся ў асяроддзе!..

Беларуска Волга Сямашка выдзанае чысціню выяўленчых сродкаў: кампазіцыя (канструкцыя), прапорцыі, колер, тон, рытм, прастора. Мінімум суб’ектыўнасці ў форме, нейтральнасць паверхні, абмежаванне паўтары, эканомія колеру, пошукі складанага ў простым. Гэта тое, да чаго імкнучыся многія, але не ва ўсіх той пошук плённы.

Камуран Азлем Сарнік з Турцыі прадманастравала глыбокія веды і ўменні ў галіне тэхналогіі вырабу керамікі. Любое пластычнае мастацтва першапачаткова ўспрымалася намі эмацыяна, але пачуцці нашы павінны быць падрыхтаваны для гэтага ўспрымання. Ёсць вядомыя рэчы, якія мы прымаем адрозна, не

Сучасная падача інфармацыі дэфармавала псіху чалавека, агрубіла яго і пазбавіла сузыральнага ўспрымання музыкі, пластыкі, пры-

Светлана СТРОГИНА, мастацтвазнаўца, намеснік дырэктара па навуковай рабоце Магілёўскага абласнога мастацкага музея імя Паўла Масленікава

ТЭКСТ

павяржачы сумневу. Пра гэта — і трохпрадметная кампазіцыя “Геаметрыя”. А Дзіяна Вернера з Латвіі ў сваіх работах выкарыстоўвае трансфармацыю прыродных форм: камяна дрэва, камень, марскія і зааморфныя формы. Тактоўна і граматына выкарыстоўвае яна ўсе магчымыя ў пленэрных умовах тэхналічныя прыёмы.

І зноў мой погляд спыняецца на работах Валерыя Калтыгінна. Ён звяртаючы ўвагу на форму, мае адыходзіць тэму “Змест”. Увесь сэнс творчасці бачыцца яму ў “як”. Што б мастак ні рабіў, пільбіна ды зместаўнасць

роды. Думаецца, што задача мастацтва — вярнуць асобу ў гэты цудоўны свет. Спадзяюся, праз выстаўку па выніках XII Міжнароднага пленэру “Арт-Жыжаль” (а гэта — 21 удзельнік з 7 краін) у залах Магілёўскага абласнога мастацкага музея імя Паўла Масленікава, што мае працаваць цягам верасня, наша жывіцёвая прастора напоўніцца прыгажосцю і прафесіяналізмам, філасофскімі развагамі.

Саша Захарык, кліп на песню “Добрай раніцы!”

А. Эх, добра! Голас, пачуўшы які, я забўўся на тое, які кліп, джкаратыі, постпрадукшн... Майму вуху, даволі-такі стомленому ад перманентных суб’ектыўнай пільбіны, Саша не засталася б без іх увагі, і яны дапамаглі б ёй зрабіць кліп гэтак жа выдатна, які і песню.

В. А гэта проста дэбютнае відэа маладой спявачкі, якая ўсё падае і падае надзеі. Тыповы бюджэтны кліп тыпова айчыннага выканаўцы, які не прэзентуе на лаўры ірыны Дарасфеевай ці Алксандра Саладугі. Дзяўчына гуляе па ранішніх мінскіх вуліцах і дварах, сустракаецца з рознымі людзьмі, настрой ужо амаль выдатны, жыццё добрае, жыць добра! Застаючыся гэты добры ролік. На пазітыве, як кажучы. Звычайна мілая песенька — ніякая, бізлітасны беларускі R’n’B, які на пэўны час застанеціа ў памяці ў работніцкай сталічнага Дома друку — ён згадваецца ў тэксце (вядома, калі супраціўлі яго раптам пачуюць гэтую кампазіцыю). Але для чаго пішуцца такія песні, але чаму здымаюцца такія кліпы? Асабіста для мяне адказы на жорстка пастаўленыя пытанні — таямніца за сямодзесяціо сямю пячаткамі...

праджосарскага, вылегчанага, чаго, на шчасце, зусім не выявілася ў Захарык. Ура! У нас ёсць свае, не пабаюся паралічэння, Zaz! Ці нават жаночы вар’янт Jason Mraz, чый альбом “We Sing. We Dance. We Steal Things” я ў машыне “заслухаў да дзірак”. Дый парануенне тое ці важнае? Саша сьпявае пра любімы горад, і я ёй веру. Яна ўсміхаецца, і ты скульм на эмоцыі, але вельмі цёплым і прыемным...

Творы ўдзельнікаў пленэру. Фота аўтара

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Акцыя "К": журналісцкі аўтапрабег па СДК і не толькі

Крыж у Грозаве

Нёман ізноў павітаўся з намі ў **Капыльскім раёне**. А за рэчкай Выня на дарогу выбегла вёска **Грозава**. Ну як не завітаць? Тутэйшая плошча, мяркуючы па грунтоўнай, але старадаўняй забудове, захавала статус гістарычнага цэнтра. Тут месцяцца кантора КСУП і СДК з бібліятэкай. А паміж імі, нечакана, — высокі крыж. Надпіс на шыльдзе паведамляе: "У Грозаве ў лістападзе 1920 года пад час Слуцкага збройнага чыну быў утвораны другі Грозаўскі плок абаронцаў Беларускай народнай рэспублікі". Нашы дзяды не мелі дачынення да збройнага чыну, але памкненні іншых дзядоў нам зразумелыя. Яны хацелі для нас людскага жыцця. Схіляем галовы. Для крыжа — свежыя кветкі. У Грозаве жыве Памяць. А з яе вырастае ўсё: і культура, і самапавага. На гэта, праўда, патрэбнен немалы час...

Клуб зачынены на законны перапынак. Пытаемся ў дзевяцікласнікаў, якія хаваліся ад спёкі пад старасвецкімі дрэвамі ля клубнага ўвахода, што цікавага прапаноўвае ўстанова пад час вакацыі. "Дыска-тэкі", — радасна адказваюць загарэлыя абарыгены. А ці ёсць сярод іх пенныя ці джынсавае? Хлопцы не надта разумеюць, пра што мы гаворым...

Крыху патлумачыў сітуацыю вясковец сярэдняга веку, што праяжджаў на веласіпедзе з мотакасой у руцэ. Прэтэнзій да клубнікаў у яго няма. І тым не менш. Кінаўстаноўка — ёсць, а кіно не дэманструецца — гэта раз. Буйныя канцэрты — цікавыя, але вельмі рэдка ладзяцца — гэта два. Шкада, але мы так і не высветлілі, наколькі сур'ёзнымі былі тыя заўвагі. Аб'яцанне высветліць сітуацыю ў самы бліжэйшы час. (Мяркуючы выслаць матэрыялы нашых аўтавандроў на рэагаванне ў адпаведныя інстанцыі ды структуры.) На развітанне вясковец параіў нам наведаць мясцовыя архітэктурныя цікавосткі, што захаваліся не толькі ў Грозаве, але і ў суседнім Грозаўку.

Чым адметны Грозавак?

Па дарозе да старадаўняга палаца пераконваемся: на гістарычныя славутасці мястэчка багатае! Тут табе і помнік выдатным землякам-ўр'ятам, і адметная скульптурная

На людным месцы**У Дрыбіне прайшоў IV Рэгіянальны фестываль народнай творчасці, народных промыслаў і рамёстваў "Дрыбінскія таржкі".**

З даўніх часоў на Дрыбінскай зямлі на дзень святога прарока Ільі, у першыя дні жніўня, традыцыйна праводзіліся знакамітыя "таржкі" — вялікі кірмаш. "Таржыць" пам'яскоўваму азначае "гандляваць". Тут гандлявалі ўсім, што магло спатрэбіцца ў гаспадарцы, ды і моладзь выбірала сабе пару.

Яшчэ на пачатку мінулага стагоддзя таржкі карысталіся папулярнасцю не толькі сярод беларусаў, але і ў купцоў са Смаленшчыны ды Браншчыны. Ды сталася так, што даўня традыцыя забылася амаль на стагоддзе. Ідэя яе аднавіць узнікла тры гады таму, калі рашэннем райвыканкама быў праведзены Першы Раённы фестываль народнай творчасці, народных промыслаў і рамёстваў "Дрыбінскія таржкі". Удалы старт залета прынес яму статус рэгіянальнага.

Адраджаць, захоўваць і папулярываць спадчыну ў дрыбінскіх спецыялістаў атрымліваецца вельмі добра. Так, напрыклад, адным са

Стаўка большшая

У Грозаўку

кампазіцыя, прысвечаная Героям Вялікай Айчыннай, і, вядома ж, палац прадстаўнікоў роду Мержаеўскіх, пабудаваны ў другой палове XVIII стагоддзя ў стылі класіцызму.

З 1970-х і да пачатку 1990-х у колішнім палацы размяшчалася школа. Пасля распаду СССР будынак пуставаў ды імкліва прыходзіў у занябданне. Як атрымалася высветліць, тры гады таму яго выкупіла за адну базавую велічыню адно салігорскае прадпрыемства. Зараз у Грозаве ідуць актыўныя рэстаўрацыйныя работы. Ужо ўмацаваны падмурак, цокаль, перакрыцці паміж паверхамі, адноўлены сцены, дах... Неўзабаве ў гэтым гістарычным месцы мусяць з'явіцца трохзоркавы гатэль і рэстаран. А ў сутарэннях новыя ўладальнікі плануецца зрабіць вінныя склепы.

Прызнаемся, некаторых мясцовых жыхароў такія перспектывы трохі бянтэжаць: людзі апасаюцца, што разам з пераўтвораным у гатэль палацам у аграгарадку зменіцца звыклы для іх лад жыцця. Магчыма, і так. Але, калі не займацца

аднаўленнем спадчыны, яе можна страціць назавсёды, у чым мы і пераканаліся ў суседняй вёсцы Грозавак. Палац (ці то тых жа Мержаеўскіх, ці то Мурашкаў) мы так і не знайшлі. Убачылі толькі рэшткі мураваных гаспадарчых пабудов, зарослыя пустазеллем ды заваленыя смеццем. Словам, перад намі паўсталі зусім не маляўнічыя краявіды...

У госці да Раманоўскага

Даўно хацелі наведаць **Цімкавічы** і пабываць у Літаратурным музеі Кузьмы Чорнага. Замінала тое, што ўстанова доўга рамантавалася, а апошнім часам — імкнецца якасна змяніць экспазіцыйнае аблічча. Праблема, якую намагаецца сёння вырашыць ці не кожны музей. Усё зразумела: наведвальнік прагне экскурсію.

Гэтым разам падстрахаваліся: загадзя стэлефанаваліся з загадчыкам цімкавіцкага філіяла Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры Людмілай Ніжэвіч. Але Цімкавічы шукалі доўга: яшчэ адна

праблема, звязаная з адсутнасцю рэкламных указальнікаў па дарозе да знакавых культурна-гістарычных аб'ектаў. Словам, пабадзляліся па стэпава-лясных трактах — і вось, нарэшце, Цімкавічы.

Музей знаходзіцца ў вёсцы, дзе прайшло маленства славутага пісьменніка, адкуль паходзяць героі ягоных твораў. Але музей — не копія хаты, дзе вырас літаратурны геній. Установа месціцца ў спецыяльна ўзведзеным на пачатку 1990-х будынку, зусім не падобным да сялянскай хаты. І тым не менш, у новай экспазіцыі, працу над якой завяршае мастак Генадзь Чыстых, будзе адлюстравана месца, дзе жыў маленькі Мікалай Раманоўскі (сапраўднае імя Кузьмы Чорнага). Як мы даведаліся ад Людмілы Ніжэвіч, дзяды пісьменніка былі ткачамі. А таму ці не галоўныя арыбуты адной з экспазіцыйных залаў — кросны і ткацкі станок. Здавалася б, такая аўтэнтыка ёсць, бадай, у кожным этнаграфічным музеі. Дзе тут эксклюзіў? Ды хаця б у тым, што кожны госць музея мо-

жа саткаць адзін радок ды захаваць тым самым свой візіт у музейнай памяці!..

Да слова, інтэрактыўнасці ў музеі багата, у чым самі пераканаліся, намалюшы на марскім пяску прыдуманых на хаду вобразы. Гэтую ж магчымасць маюць і ўдзельнікі музейных заняткаў "Мора шуміць". Такое адхіленне ад літаратурнай тэмы Людміла Ніжэвіч тлумачыць проста: экспазіцыя ў музеі — пастаянная, і калі нічога не прапаноўваць наведвальніку, ён прыйдзе раз-другі — і ўсё. А таму акрамя музейных заняткаў цімкаўцы завітаюць ва ўстанову на тэатральныя пастаноў-

кі. Балазе выбар ёсць — пры музеі дзейнічаюць два тэатры: Тэатральная студыя "Іскрынка", усе пастаноўкі якой адбываюцца выключна па творах Чорнага, і дзіцячы Тэатр фланельграфіі. За інсцэніроўкі адказвае сама Людміла Ніжэвіч, яна ж і рэжысёр. У будучым плануецца прапанаваць гасцям музея прагляд запісаных на відэа тэатральных пастановак, а магчыма, і купіць DVD. Думаецца, школьныя настаўнікі набылі б іх з задавальненнем. Акрамя таго, у планах — дэманстрацыя мастацкіх стужак, знятых па творах Кузьмы Чорнага. Зараз прапрацоўваецца пытанне іх алічбоўкі на "Беларусьфільме".

Якія яшчэ цікавосткі будуць прывабліваць гасцей? Хаця б тыя ж пешыя і веласіпедныя падарожжы па мясцінах, звязаных з дзяцінствам пісьменніка. У цэнтры ўвагі акажацца калодзеж, з якога піў ваду Міколка Раманоўскі, рачулка, дзе хлопчык лавіў рыбу, раздзіваўскі парк...

Так што Цімкавічам пашанцавала. Музеям тут кіруе прафесіянал, дзякуючы якому экспазіцыя не абмяжуецца толькі музейнымі сценамі, а ўп'яўнена знойдзе лагічны працяг на вясковых вуліцах ды завулках, дзе рос будучы пісьменнік сусветнага ўзроўню Мікалай Раманоўскі...

(Не)лірычнае адступленне Кастуся Антановіча

Прыемна бываць у музеях, арыентаваных не толькі на калектыўнага, груповага ту-

"Хто ўмее таржыць..."

"Фішка" ад "Дрыбінскіх таржкоў" — мясцовыя валёнкі.

штуршкоў да заснавання фестывалю з'явілася наданне статусу нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці мясцовай традыцыйнай тэхналогіі шапавальства рэгіёна. Валёнкі, вырабленыя ўручную, як і стагоддзі таму, зараз з'яўляюцца сімвалам свята ды займаюць пачэснае месца на яго эмблеме. Дарэчы, Дрыбіншчына можа пахваліцца яшчэ адной гісторыка-культурнай

каштоўнасцю: гэта тэхналогія пляцення лапцей з вёскі Кароўчына.

Аднак у Дрыбін варта ехаць не толькі "па валёнкі ды лапці". На свяце прадстаўлены вышыўка, ткацтва, саломка- і лозапляценне, кераміка, кавальства, вырабы з бяросты ды бісеру, разьба па дрэве. Такага фестывалю, "спецыялізацыйнай" якога былі б народныя рамёствы, на Магілёўшчыне вельмі не хапала: на

сёння ў вобласці актыўна дзейнічаюць адрозны 16 дамоў рамёстваў, і іхняя сустрэча на адной пляцоўцы спрыяе вызначэнню агульнага стану развіцця народных рамёстваў краю ды іх падтрымцы, а таксама абмену досведам. Сёлета "...Таржкі" сабралі багата ўдзельнікаў не толькі з раёнаў Магілёўшчыны, а таксама і з Віцебскай і Мінскай абласцей, гасцей з гарадоў Пачынок і Белы (Расія).

Уздоўж цэнтральнай вуліцы горада цягнуліся "падворкі-крамніцы" сельгаспадарак раёна і арганізацый горада. Тут можна было палавіць рыбу і пакаштаваць юшкі ў "Крамніцы селядцоў", прадэманстраваць сваё ўменне пілаваць дрэвы ды каляць дровы і трапна "пастраляць", у чым папрактыкаваліся і жанчыны. У "Крамніцы траўніка" — выпіць духмянай гарбаты з зеляк і набыць гаючы "венік" з бярозы, ля крамы пчаляра "Шалёная бджылка" — пажывіцца мёдам, у крамніцы "Добра сценіць" — пачаставацца хатнімі стравамі, свежым хлебам, згатаваным па старадаўнім рэцэптах, а ўратавацца ад спёкі дапамагалі крынічная вадзіца і бярозавік...

Ля крамніцы "Дрыбінскія бусавы" якраз і можна было падабраць або замовіць знакамітыя валёнкі, сувеніры з воўны, набыць шапку-магерку для бані. Дарэчы, "буса-

вы" — гэта назва валёнкаў на арго дрыбінскіх шапавалаў, "катрушніцкім лемезні".

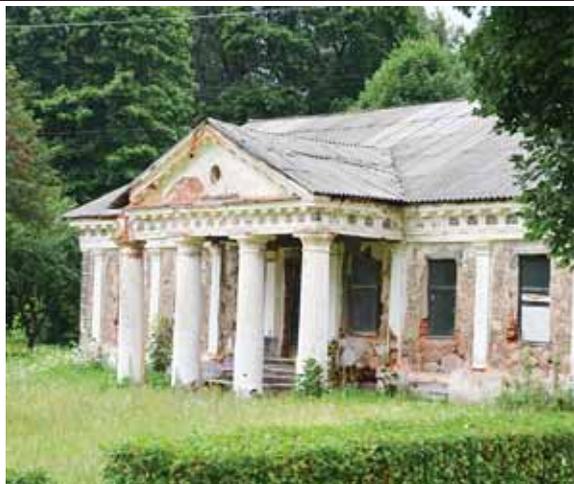
На другім а паверсе РЦК працавала літаратурная гасцеўня, падводзіліся вынікі штогадовага конкурсу "Славім Дрыбінскі наш край!" сярод вучняў мясцовых школ.

На галоўнай пляцоўцы гаспадары свята Сымоніха і Дрыбша гасцінна запрашалі на канцэртную праграму, у якой прымалі ўдзел лепшыя фальклорныя калектывы і ансамблі народнай песні. Дрыбша — старадаўні талісман мясцовай зямлі, як кажуць тутэйшыя, "чалавек, які ўвесь год працаваў да сёмага поту, а прыехаў на таржкі, прадаў свой тавар — стаў заможным ды вяцёлым". Па павер'і, ад слова "дрыбша" і пайшла назва Дрыбін.

Чацвёрты Рэгіянальны фестываль "Дрыбінскія таржкі" засведчыў: цікавасць да традыцыйных рамёстваў, якія спалучаюць экалагічнасць працэсу вытворчасці, практычнасць ды прыгажосць вырабаў, з кожным годам расце. А гэта азначае, што ў фэсту ёсць будучыня!..

Алена ЦІШКЕВІЧ,
вядучы метадыст Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы
Фота аўтара

рыста, але і на індывідуальнага. Чаму б з добрым гідам не паблукаць па мясцінах, звязаных з класікам, перакананы, сусветнай літаратуры; не ў шумным натоўпе, а ў адзіноце пачуць голас Кузьмы Чорнага, паслухаць той жа радыёспектакль "Млечны шлях", які нядаўна быў створаны на Беларускім радыё?.. І вельмі радуе, што ўсё гэта ў Цімкавічах будзе. Адчуваецца тут еўрапейскі падыход, арыентаваны на наведвальніка з самымі рознымі патрэбамі....

Маёйтак Заўшай.

Загадчык Саковіцкага СК Галіна Ласевіч і мясцовы бібліятэкар Ала Шульга.

За жыццё?

Загадчык філіяла "Літаратурны музей Кузьмы Чорнага" Людміла Ніжвіч.

У вёсцы Нардэман.

З кім з'есці пуд солі?

Начавалі мы ў **Салігорску**. Літаральна некалькі ўражанняў ад гэтага буйнога прамысловага горада. Вельмі многія бакавыя фасады шматпавярховікаў аздоблены распісамі: вялізнымі выцінанкамі ці вельмі някепскімі перайманнямі Сікейраса. У кавярні побач з гасцініцай "Алеся" нават на пачку цукру для кавы прысутнічае брэнд "Беларускаліў". Мясцовыя шахцёры працуюць, відаць, пазменна, бо культурнае жыццё Салігорска віруе і днём, і ноччу. Шмат арыгінальных фантанаў. Ці не кожны сустрэты намі мужчына — шахцёр. Прафесія — не толькі прэстыжная, але і грашовая. Калі і з'есці пуд солі — дык толькі ў Салігорску...

На наступны дзень без прамаруджвання выехалі на раён. Вельмі карцела пабачыць, як ідзе аптымі-

зацыя ўстановаў культуры. Шчыра кажучы, ад добрых знаёмых, якія жыўць на Салігоршчыне, даведаліся, што ў **вёсцы Паварчыцы** (побач са Старобінам) пэўны час таму закрылі бібліятэку, а нядаўна — сельскі клуб. Работнікі цяпер — на пенсіі. А ўстановы — на замку. Між тым, насельніцтва ў Паварчыцах — больш за 400 чалавек. Але едем у **Саковічы**. А раптам там — усё нармальна і нікога пенсіяй не "пакаралі"?

Саковічы знакамітыя вялізным возерам пасярод вёскі. Найцудоўнейшая зона для паўнацэннага адпачынку! Здавалася б, клуб і бібліятэка тут павінны карыстацца павышаным попытам, бо на мяляўнічай прыродзе пяецца ды чытаецца з павышаным натхненнем. Тым больш, што ўстанова культуры — вось яна, праз дарогу ад воднай прахалоды.

Знаёмімся з загадчыкам СК Галінай Ласевіч і бібліятэкаркай Алай Шульга. Дарэчы, Ала Уладзіміраўна адзначыла 30-годдзе творчай дзейнасці. Віншуем!.. Цікавімся перспектывамі ўстановы. А яны павінны быць па вызначэнні, бо ў вёсцы — больш за 330 насельнікаў, 40 — узростам да 30 гадоў. Праўда, школу закрылі: у яе будынку, Кажуць, размесціцца неўзабаве сацыяльны прытулак. Уся "цывілізацыя" — у аграгарадку "Зажэвічы". Але ж гэта за дзесяць кіламетраў ад Саковічаў...

Дык вось, у сельскага клуба і, найперш, бібліятэкі — ніякіх перспектыв. "Да новага года наўрад ці дажывём", — у распачы шукаюць у нас паразумення саковіцкія работнікі культуры. Шукаюць — і знаходзяць. І не толькі з той прычыны, што ўстанова ў пачатковай

стадыі аптымізацыі пераўтвараецца ў клуб-бібліятэку (папаўненне кніжных фондаў і падпіска на перыёдыку, у тым ліку — на "К", па словах Алы Шульга, ужо спынены). Непакоіць правераная практыкай заканамернасць: скасоўваюць бібліятэку з клубам — знікае і вёска...

Клубніца з бібліятэкаркай працягваюць: у аддзеле ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі яны самі прапанавалі пакінуць ім па палове стаўкі і захаваць ранейшы працоўны расклад. Не пагадзіліся. Маўляў, дзве паўстаўкі, гэта — не стаўка, маўляў, аптымізацыя патрабуе скарачэння. Занадта ўжо крыважэрная гэтая аптымізацыя атрымліваецца! У

выніку бібліятэкарка з 30-гадовым стажам ідзе на пенсію. А Саковіцкі клуб-бібліятэка праіснуе толькі да канца года, да той часіны, калі аптымізацыя зноў "агаладае".

Жанчыны не прыхоўваюць, што наведвальнасць і клуба, і бібліятэкі магла б быць і большай. Цудоўна разумеюць, што занадта позна схамянуліся. Стаім учатырох на азёрным беразе ды разважаем, як актывізаваць культурную дзейнасць у Саковічах. Па-першае, можна ўладкаваць на возеры сцэну-прыстань. Канцэрты на свежым паветры — гэта ж зусім іншая справа! Забягаючы наперад, зазначым, што менавіта такую "азёрную" і рэдка пустуючую сцэну мы бачылі ў вёсцы Агарэвічы, што на Ганцавіччыне... А яшчэ можна арганізаваць пункт пракату рыбалоўнага рыштунку для такіх бадзгавандроўнікаў, як мы. А яшчэ... Ды ці мала яшчэ можна прыдумаць, каб захаваць культурны складнік Саковічаў?! У адваротным выпадку, атрымаем сітуацыю "культурнага вакууму", як, да прыкладу, у вёсцы **Крушнікі**, дзе заблукалі ў пошуках выезду да наступнага нашага аб'екта. Не старая яшчэ жыхарка паселішча на наша пытанне, ці ўзнямаюць настрой прыезджыя работнікі культуры, адказала з непрыхаваным жалем: "Не бываюць у нас ні аўтаклуб, ні бібліобус — адзін толькі сум застаўся!"

Агульнае (не)лірычнае адступленне

Няўжо для таго, каб атрымаць прыстойны заробак, трэба вырабляць (здабываць) канкрэтны прадукт, які ўспрымаецца дотыкам, да прыкладу — соль? Культуру, на жаль, рукамі не памацаеш. Рэч — абстрактная, словам. Адпаведны і заробак. Глядзіце: самыя нізкія зароботныя платы — у настаўніка і работніка культуры. Карацей, у тых, ад каго залежыць духоўнасць нацыі. Адсюль — кадравы дэфіцыт у абедзвюх сферах. Хоць душа не адчуваецца на дотык, але выдаткі працую сталі добра заўважыць: няма ўжо асаблівай розніцы паміж стаўкай і чалавечым лёсам...

Фота аўтараў

Працяг матэрыялаў аўтатура чытайце ў наступных нумарах газеты.

Таццяна Кухаронак нарадзілася на сёмы дзень апошняга летняга месяца — у самы разгар жніва, часу руплівага, багатага, святочнага. Такім стала і жыццё. Плён яго — у кнігах, артыкулах, фільмах, перадачах... Таццяна Іванаўна — кандыдат гістарычных навук, працуе ў Цэнтры даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук.

Першая манаграфія "Радзінныя звычкі і абрады беларусаў" (1993) стала адной з самых цытаваных беларускіх кніг у славянскім народназнаўстве. Тут сабраны палявыя этнаграфічныя запісы пра радзінную абраднасць з усіх рэгіёнаў нашай краіны. Пазней гэтая тэма атрымала годнае падагульненне ў акадэмічным томе з серыі "Беларуская народная творчасць" "Радзіны. Абрад. Песні" (1998). Увогуле, да тэмы "Традыцыйная культура і дзеці" даследчыца ніколі не была аб'якавай, у тым ліку пры выкладанні народнай педагогікі будучым настаўнікам, у артыкулах і выступленнях. Навуковы даробак Таццяны Кухаронак прыцягвае жывым

арыгінальным матэрыялам і пазнавальным, даступным стылем выкладання. У поле ўвагі траплялі рэгіянальныя асаблівасці вясельнай абраднасці, гаворка пра якія — у калектыўнай працы "Беларусы. Т. 5. Сям'я", грамадскія традыцыі ("Беларусы. Т. 6. Грамадскія традыцыі"), дзе даследаваны эвалюцыя сямейнай і каляндарнай абраднасці беларусаў, яе лакальныя і арэальныя ўласцівасці. З'явіўся стала манаграфія "Маскі ў каляндарнай абраднасці беларусаў" (2001), дзе скрупулёзна дэманструецца ўся палітра каляндарнага пераапраанання. Перад чытачом паўстаюць і каляндарная Каза, і Жораў, і Мядзведзь, і Цыган з Доктарам, і Смерць з Дзедам ды Бабай, і яшчэ шэраг іншых масак-персонажаў, семантыка якіх падаецца ў кантэксце ўсяго каляндарна-абрадавага кантэксту.

Таццяна Кухаронак разам з іншымі аўтарамі дзесяцітомнага выдання "Беларусы" — супрацоўнікамі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук Беларусі — уганаравана прэміяй "За духоўнае адраджэнне".

Таццяна Іванаўна на сёння — самы абазнаны і паважаны даследчык нашай каляндарнай абраднасці. Падставай таму — раздзелы ў пяці важкіх тамах з серыі "Традыцый-

Таццяна Кухаронак пад час пельчыцкай экспедыцыі.

ная мастацкая культура беларусаў" (2004 — 2013). Такая ўвага да календара адпавядае той ролі, якую гэтыя абрады ў сваіх аўтэнтчных формах працягваюць адыгрываць у культуры сучасных вяскоўцаў. Даследчыца падае каляндар як арганічны сплаў двух светапоглядаў — царкоўна-хрысціянскага і ўласна народнага, у вытоках — міфалагічнага. З увагай ставіцца яна і да праваслаўнай, і да каталіцкай традыцыі. Народны каляндар і цяпер выконвае ролю жыццёвай асновы вясковага соцыуму, своеасаблівага стрыжня, на якім трымаецца сялянскі ўклад

жыцця з рэгламентаваным рытмам жыцця і працы, сплеченым з рытмамі прыроды. Напрацоўкі Таццяны Іванаўны паслядоўна ды метадалагічна дакладна канстатуюць не толькі дасканаласць і мастацкую каштоўнасць аўтэнтчнага фальклору Беларусі ў мінулым, але і яго някепскую захаванасць ды вялікі сацыяльна-культурны патэнцыял для сучаснасці.

Гэты патэнцыял, актуальнасць і, так бы мовіць, практычнасць аўтэнтчнага фальклору Таццяна Кухаронак імкнецца ўвасабляць у жыццё, рэальную дзейнасць куль-

турных устаноў і вясковай побыт. У сярэдзіне 90-х яна збірала фальклорны матэрыял на Капыльшчыне, у тым ліку і пра цароў-калядоўшчыкаў. З ініцыятывы даследчыцы мясцовыя жыхары загарэліся ідэяй аднавіць абрад, і ў 1996 годзе на стары Новы год адбыўся сапраўдны чуд. Да вяскоўцаў прыйшлі калядныя героі іх продкаў: Цары, Мамай, Міханож і Дзед з Бабай. У 1997-м Таццяна Кухаронак разам з журналісткай Рэгінай Гамзюк знялі кінастужку "Калядныя цары". Аўтэнтчнасць і непаўторнасць звычайна была адзначана ў кастрычніку 2009 года на IV сесіі Міжурдавага камітэта UNESCO. Абрад уключылі ў Спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO.

Таццяна Іванаўна — сцэнарыст і навуковы кансультант этнаграфічных фільмаў "Хрэсьбіны" (1995), "Калядныя цары" (1997), "Эй, гуляю я" (1998), "Зажынкі, дажынкі" (2001), "Сёмуха" і "Мікола зімовы" (2003), "Шчодры вечар" (2004), дакументальнай стужкі "Тры каралі. Вадохрышча".

Таццяна ВАЛОДЗІНА, загадчык аддзела фалькларыстыкі Цэнтры даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі

Стратэгія начальніка аддзела

"Гарадок" для Гарадка

Сёлета ў Гарадку пройдуць абласныя дзенькі. Менавіта галоўнае хлебаробскае свята і вызначае цяпер стратэгію дзейнасці мясцовага аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі. І стратэгія гэтая звязана не столькі з рамонтнымі работамі (аблічча змяняюць ці не ўсе гарадскія аб'екты культуры), колькі з пашыранымі магчымасцямі культурнага абслугоўвання насельніцтва раёна.

Т Э К С Т
Наталля ГАМЗЮК,
начальнік аддзела ідэалагічнай
работы, культуры і па справах моладзі
Гарадоцкага райвыканкама

— Да ладу цяпер даводзяцца Гарадскі дом культуры (капітальны рамонт), Дзіцячая школа мастацтваў і краязнаўчы музей (капітальны рамонт з мадэрнізацыяй), Дом рамёстваў і фальклору ды кінатэатр "Радзіма" (рэканструкцыя). Выстаўкі і экспазіцыі музея мы пакуль не абнаўляем: справа гэтая — важная, але дарагая. Зоймемся яе рэалізацыяй крыху пазней.

Што да кінатэатра "Радзіма", то ён пераўтвараецца ў Культурна-дасугавы цэнтр "Гарадок". Справа ў тым, што будынак быў пэўны час закансерваваны і функцыі сваіх не выконваў. А ў новага аб'екта — вельмі вялікія перспектывы. Мяркуюць самі: на другі паверх пераязджаюць дзіцячая і "дарослая" бібліятэкі, іх аб'яднае адзіная чытальная зала. На першым паверсе пачне дзейнічаць выставачная зала Дома рамёстваў і фальклору. Тут жа размяшчаецца глядзельная зала на 110 месцаў для дэманстрацыі фільмаў у фармаце 3D. Дарэчы, гэтая ўтульная зала можа — і будзе — выкарыстоўвацца як Музычная гасцёўня. Праектам прадугледжана кавярня. Нагадаю, што аб'ект цалкам прыстасаваны для абслугоўвання насельніцтва з абмежаванымі фізічнымі магчымасцямі. Думаю, што Культурна-дасугавы цэнтр стане своеасаблівай творчай лабараторыяй па апрабцы новых форм работы з рознаўзроставымі групамі спажываючай культуры. І гэтая лабараторыя стане працаваць не толькі на раённы цэнтр, але і на патрэбу клубных устаноў на сяле...

Гарадскі дом культуры застанеца галоўнай клубнай установай горада і раёна. І глядзельная зала тут большая, і сцэна. Аб'ект цалкам прыстасаваны для маштабных культурна-масавых мерапрыемстваў абласнога і рэспубліканскага ўзроўня. Калі адсюль перабяруцца бібліятэкі, стане больш памяшканняў для работы клубных аматарскіх фарміраванняў.

Думаю, што Культурна-дасугавы цэнтр стане творчай лабараторыяй па апрабцы новых форм работы з рознаўзроставымі групамі спажываючай культуры. І тая лабараторыя стане працаваць не толькі на раённы цэнтр, але і на патрэбу клубных устаноў на сяле.

Школа мастацтваў пасля капітальнага рамонтна свая навучальныя плошчы не пашырыць. Але абноўлены будынак стане больш камфортным для дзяцей і педагогаў.

Наш знакамты Дом рамёстваў, што стаў візітоўкай раёна на Віцебшчыне, займае больш магчымасцей для пашырэння рамесніцкіх майстэрняў па самых розных жанрах традыцыйнага мастацтва. Пераканана, майстар-класы для дзяцей і дарослых стануць нормай. І ўвогуле, лічу, што захаванне і развіццё старадаўніх рамёстваў, мясцовых народных традыцый Гарадоччыны — адзін з прыярытэтаў нашай перспектывнай дзейнасці.

Але і на сучаснасць не варта забывацца. Час — імклівы, і за ім неабходна паспяваць. Таму пастаянна шукаем крэатыўныя формы працы...

Праблемы, натуральна, у нас ёсць. У каго іх, цікава, няма? Але ўсе яны — вырашальныя па той проста прычыне, што ў нашага аддзела — цесныя і ўзаемакарысныя стасункі з абласным упраўленнем і раённым кіраўніцтвам. Доказам таму — сённяшнія якасныя пераўтварэнні напярэдадні абласных дзенькі.

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара.
Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by,
тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97,
абмяркуйце на
facebook.com/kimpressby, vk.com/kimpressby,
twitter.com/kimpressby
odnoklassniki.ru/group/52156879339702

"Разыначкай" IV Міжнароднага ганчарнага пленэру і нядзельнага кірмашу ў слаўтай вёсцы Гарадная Столінскага раёна стала прэзентацыя дакументальнай карціны "Гарадная — мястэчка гліняных гаршчочку" 1935 года. Архіўную стужку для паказу ў вёсцы прадставіла Нацыянальная фільматэка Польшчы дзякуючы настойліваці галоўнай арганізатаркі ганчарнага пленэру Ларысы Быцко з Брэста і са-дзейнічанню Дома беларускай культуры ў Варшаве. Фінансавую падтрымку аказаў Столінскі райвыканкам.

Пасля нядзельнага набажэнства ў Свята-Мікольскай царкве і суседскіх гутарак на рыначнай плошчы, якая ў гэты дзень віравала, як і ў даўнія гады, вяскоўцы сабраліся ў Цэнтра ганчарства на прагляд стужкі. Старэйшыя гараднянцы яшчэ памятаюць даваеннае паселішча. З непадробнай цікавасцю яны ўглядаліся ў чорна-белыя кадры. У 8 хвілін і 30 секунд (столькі доўжылася карціна) змясцілася тое, чым традыцыйна жыла Гарадная.

У свой час, ведаючы з архіваў пра існаванне гэтага дакумента, я шукала яго ў Варшаве. Тады мне пашасціла знайсці толькі адзін з чатырох фільмаў цыкла "Палессе", які ў 1935 годзе знялі на Заходнім Палесці польскія дакументалісты — рэжысёр Максімілян Эмер і аператар Ежы Маліняк. Пра "Рэпартаж з краіны сумных песень" надрукавала мой артыкул і "К" у № 23 за 2008 г. Пра тое ж, што фільм пра Гарадную ацалеў, стала вядома два гады таму, калі польскі знаўца Томаш Казлоўскі паказаў яго на адной з сустрэч у варшаўскім Доме спатканняў з гісторыяй.

І вось нарэшце я з цікавасцю і хваляваннем, якое ўзнікае пры сустрэчы з ажыўленай даўнінай, разам з гараднянцамі глядзела старое кіно. Максімілян Эмер у сваіх успамінах "Як мы здымалі фільмы на Палесці", надрукаваных у 1937 годзе, пісаў, што ў Гарадной здымачная група прабыла тры дні. У ка-

Т Э К С Т
Вольга ЛАБАЧЭУСКАЯ,
кандыдат мастацтвазнаўства,
дацэнт кафедры этналогіі
і фальклору БДУКІМ

роткую стужку здолелі ўмясціць усе асноўныя моманты традыцыйнай ганчарнай вытворчасці ў вёсцы.

Пачынаецца фільм з панарамы мястэчка з яго двума вертыкалямі — старой драўлянай Траецкай царквы і мураванай Мікалаеўскай, якая была пабудавана з мясцовай цэглы гараднянцамі за ўласны грошы ў 1914 годзе. Бачым, як капалі гліну — сапраўднае багацце беднай на ўрадлівую глебу Гарадной, — як вязуць яе на вазах, запрэжаных

Ніна Мірановіч (злева) апавадае аб аднавісцюцах пасля прагляду.

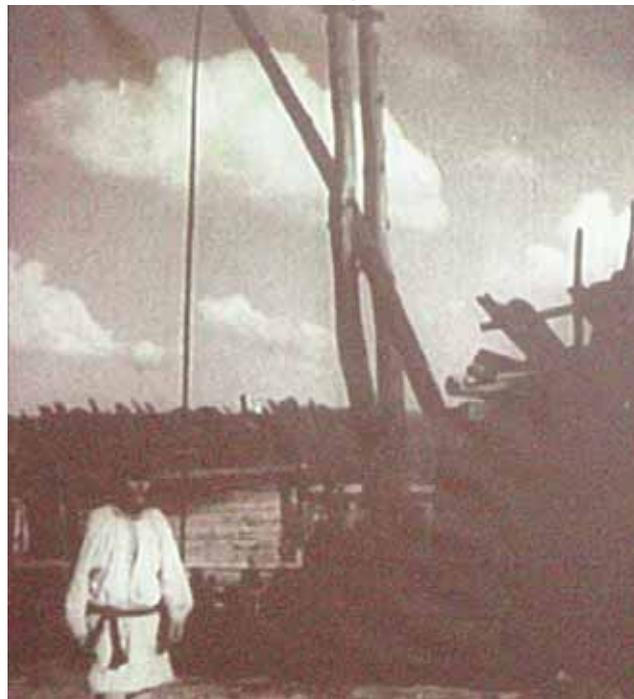
Працяг тэмы

Кадр з фільма: ганчар Яркола Гмыра за ганчарным кругам.

Інтрыга пленэру

Каго пазналі гараднянцы праз 79 гадоў?

Кадр з фільма: стары Міхалёк — на фоне горна для абпалу глінянага посуду і кагорвежа.

фільме. Напэўна, сам Шчука трапіў у кадр, а побач з ім — падлетак, які лепіць попелынічку з выявай ільва...

Надыходзіць момант абпалу вырабаў. Кадры стужкі засведчылі працэс загрузкі горна гліняным посудам і яго разгрузкі. У гэтай справе прымае ўдзел уся сям'я ганчара: сівы дзядок і старая ў намітцы, жанчына ў вышыванцы, падлеткі і малыя дзеці ў доўгіх сарочках. Паказана канструкцыя гараднянскага горна і спосаб яго абпалу дрывамі (дарэчы, тое мала змянілася і ў наш час).

А вось жывы кірмаш у Пінску пад мурамі былога езуціцкага калегіума застаўся, бадай, толькі на гэтых кадрах. Бачыш тлум палешукоў і раптам чуеш кірамашовы гул. Камера аператара выхоплівае твар сялянкі ў хустцы, якая правярае якасць гаршчка па стукваннем па яго акруглых баках. Паляшук у кепцы выбірае добрую міску. Барадаты стары ў сярмязе прыглядаецца да падсвечніка з выявай ільва — здзіўнай для селяніна рэчы. Ізноў згадваюцца ўспаміны польскіх кінематаграфістаў. На кірмашы ў Пінску

Пра ганчарны пленэр у Гарадной мы пісалі ў мінулым нумары. Аднак тэма займела працяг.

яны, жадаючы зняць вір сапраўднага гандлю і людзей з іх жывымі абліччамі ды рукамі, ужылі для здымкі малы зручны апарат, які загарнулі ў газету. Незаўважаны такім чынам аператар выхапіў твары буйным планам, перадаў атмасферу кірмашу.

Завяршаюць стужку дыктарскія каментарыі ды кадры, на якіх адлюстраваны ладаванне вазоў гліняным посудам і выправа гараднянцаў у шлях: абшар іх гандлю складаў 300 кіламетраў — усё Палессе, даязджалі яны і да Вільні ды Варшавы.

Інтрыгай паказу ў Гарадной было спадзяванне, што хто-небудзь з гледачоў старэйшага ўзросту пазнае сваіх аднасяльчан. Яно спраўдзілася. Ніна Мірановіч — амаль равесніца фільма — пазнала ў барадатым ганчары за кругам Ярколу Гмыра: ён пасля вайны змяніў прозвішча і стаў звацца Мірановічам. А жанчына ў вышыванай сарочцы, якая завіхаецца ля горна, — жонка ганчара. Калі Ніна Антонаўна выйшла замуж, то жыла побач з гэтай сям'ёй на адной вуліцы, што названа цяпер у гонар Кісялёва...

Якія яшчэ адкрыцці прынёс прагляд, чытайце на старонцы 15.

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 3.)

— Пасля вайны Сяргей Дзмітрывіч сустракаецца ў Карачаве з сям'ёй, — Алена Грыцук распавядае пра фінал, які падаецца немагчымым. — У іх нараджаецца трэцяя дачка — Таццяна. Менавіта яна і перадала ў нашы фонды арыгіналы кранальных лістоў Перадзельскага і ягоны "Бухенвальдскі дзённік". Гэта вялікі поспех для музея: выйсці на такога сведку ды атрымаць падобныя каштоўныя дакументы, — падкрэслівае мая суразмоўца.

І ў гэтых матэрыялах бачна, як, нягледзячы на ўсе жахі вайны ды палону, чалавек застаецца чалавекам, кажа Алена Грыцук.

Разнастайнасць тэхналогій

Вядома, як справядліва адзначаюць медыя, новая экспазіцыя імкнецца данесці да наведвальніка інфармацыю не толькі праз звыклія формы падачы, але і праз выкарыстанне сучасных тэхналогій. Напрыклад, у першай зале "Музея...", у якой адлюстраваны побыт і жыццё гарнізона крэпасці напярэдадні ўварвання ворага, можна ўбачыць фрагменты фільмаў даваенных гадоў. Ваеннаслужачыя гарнізона мелі падобную "паслугу": у Брэсцкай крэпасці працавала кінаперасоўка.

— І мы зрабілі падборку стужак, што дэманстраваліся ў тых часы, аб'явіліся на ўспаміны тых, хто быў у фартэцыі, — распавядае Алена Грыцук пра элемент экспазіцыі.

Момант нечаканага нападу фашысцкіх захопнікаў стваральнікі "Музея..." перадалі праз стварэнне заслоны туману, праз якую праступае стылізаваны макет нямецкай штурмавой лодкі. У цэнтры макета — вітрына з прадметамі абмундзіравання і зброі воінаў вермахта.

Светлавая і аб'ектная інсталяцыя — імітацыя стайні 125-га стралковага палка, якая трапіла пад артылерыйскі абстрэл на пачатку вайны. Манекены напужаных коней — нечаканы і трапны ход у прадстаўленні ваеннай навалы.

Макет расстрэльнай сцяны лагера Дахау, дзе забівалі камісараў, згодна з дырэктывай...

Музейнае сховішча

Прынцыпова новая

"Музей вайны — тэрыторыя Міру": прызнанне новай памяці

Інтэрактыўная карта канцлагераў Еўропы, па якой можна прасачыць лёсы абаронцаў Брэсцкай крэпасці...

Адмысловая прастора "Рэха вайны": наведвальнік праходзіць па празрыстай падлозе, скрозь якую бачны археалагічныя знаходкі вайны. І лік гэтых знаходак, нягледзячы на час, усё яшчэ не заканчваецца.

Аўтары экспазіцыі праз выкарыстанне падобных прыёмаў даспрабавалі наблізіць сучасніка да мінулых падзей, зрабіўшы акцэнт на сімвалічных абліччах вайны.

Хэдлайн рэгіёна

Без "мала-", але з "але"

Галаграфічны тэатр у Купалаўскім музеі, рэканструкцыі і аб'ёмна-прасторавыя рашэнні ў Музеі гісторыі Вялікай Айчыннай, гукавая інсталяцыя ў Брэсцкім абласным краязнаўчым, мультымедыя ў Брэсцкай крэпасці... Нягледзячы на тое, што большасць музейных устаноў краіны пакуль не можа пахваліцца падобнымі прыкладамі ў падачы матэрыялу, сказаць, што тэхналогіі — прэрагатыва замежных музеяў, ужо нельга: мы назіраем зрух у візуалізацыі выставачных прастор.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Тым не менш, пасля аналізу "першых поспехаў" самы час задаць пытанне: а што мы сёння хочам расказаць грамадству, самім сабе, карыстаючыся сучаснымі прыёмамі? Які канцэптualны складнік закладваем у экспазіцыі ды музеі? Як канструюем нашу памяць? Пра што хочам памятаць, а пра што свядома пазбягаем казаць — вось тое пытанне, якое і сёння трапляе "ў яблычак". І ці не становяцца новыя магчымасці своеасаблівай спакусай "яскрава" паўтарыць пройдзены матэрыял, замест таго, каб распавесці пра яшчэ малавядомы? Перад сучаснай музейнай культурай стаяць многія выклікі, але апошні — бадай галоўны.

Разважаючы над гэтым, натуральна прыгадваеш тэмы, табуяваныя за савецкім часам. Але ці з'яўляюцца яны для нас сёння адкрыццямі? І калі яны сталіся ўжо часткай нашай свядомасці, чаму не сказаць пра іх на тэрыторыі музеяў?

Сёння, калі рэгіянальным музеям даводзіцца пераствараць уласнае аблічча, падаецца, менавіта даследаванне лакальнай гісторыі, раскрыццё яе (мала)вядомых старонак — выгаднае выйсце. Так, сучасны музей — гэта высокі ўзровень экспазіцыйнай культуры, праца з увагай гледача, сучасныя тэхналогіі, але ніхто не адмаўляе якасці даследчай працы. Менавіта ў спалучэнні гэтых складнікаў і бачыцца мне будучыня музеяў Беларусі. "Скажыце мне, якая ў вас канцэпцыя, і я прыйду да вас", — хочацца прамовіць як наведвальніку. Які сэнс маўчаць пра малавядомыя старонкі гісторыі, калі яны ўжо згубілі частку "мала-"? K

Фота Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Канстанцін Смірноў, сын Сяргея Смірнова, даследчыка, — таксама ў ліку важных сведак. Ён распавядае, што калі яго бацька толькі ўзяўся за малавядомую тэму, да іх прыходзілі панікля і разгубленыя людзі. І сустрэча за сустрэчай да ўдзельнікаў абароны вярталася пачуццё годнасці, калі яны ўсведамлялі сваю невінаватасць і Подзвіг...

Афармляе залу "Прызнанне" дыптых Санкт-пецярбургскага мастака Вячаслава Чабатара: сустрэча абаронцаў Брэсцкай крэпасці праз дваццаць гадоў.

— Нават калі воіны прызнаюць адно аднаго праз столькі гадоў, — тлумачыць ідэю аўтара Алена Грыцук, — мастак не вяртае ім маладосць. Бо нават тыя колькі гадзін баёў змянілі іх назаўжды...

Кажа эксперт

Галіна НЯЧАЕВА, дырэктар Веткаўскага музея стараверства і беларускіх традыцый імя Ф.Шклярава:

— Мы і па сёння ездзім у экспедыцыі. І задаём бабулям пытанні, да якіх проста "не дараслі" пад час папярэдніх вандровак. Развіваемся мы — развіваецца і музей. Я не супраць гаджэтаў. У нас ёсць, да прыкладу, аўдыягіды... Але (гэта, відаць, у веткаўскіх традыцыях) звычайная, здавалася б, экскурсія выбірае ўсе ліміты часу, бо госці, уцягваючыся ў расповед-дзею гіда, становяцца саўдзельнікамі стварэння новага. Словам, музей жывы не толькі за кошт тэхнічных навінак. Мы больш за трыццаць гадоў таму пачалі размаўляць на мове сімвалаў, схаваных у тканых ручніках. І мова гэтая ўдасканальваецца. Шкада, што бабуль, якія жывуць той мовай, становіцца менш... Я ўдзячная маладым супрацоўнікам, якія жывяць музейны сайт. Дзякуючы яму мы рэгулярна абнаўляем матэрыялы і вядзем дыялог са светам...

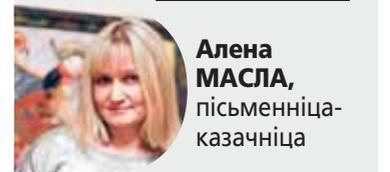
Менавіта гэтую залу, дзе спалучаны сучасныя тэхналогіі з усведамленнем і пераасэнсаваннем нашай гісторыі, лічу "цвіком" "Музея вайны — тэрыторыя Міру": у ёй найлепшым чынам злучыліся новыя падыходы ў музейнай справе і імкненне падысці да Памяці не як да застылага канструкту.

Час не стаіць на месцы, і вельмі важна памятаць пра тое, што мы хочам расказаць сучаснаму чалавеку. У выпадку з новай экспазіцыяй Мемарыяльнага комплексу яе стваральнікам удалося зрабіць істотны крок насустрач апошняму. K

Культура пачалася з...

Скарб, які заўжды пры мне...

ТЭКСТ

Алена МАСЛА, пісьменніца-казачніца

Вёску Мілашова, што на Міёршчыне, маю радзіму, заснаваў славыты род Мілашаў — яны адбудавалі тут фальварак Ідолта-Мілашова.

Дзецьмі мы, як тыя шыцікі, выпузалі ўсе закуточкі фальварка: усё шукалі скарбы. Адзін з іх, здабыты, заўжды пры мне: любоў да роднага Мілашова, які сілкуе натхненнем, вобразамі, творчымі ідэямі, дае сілы на іх здзяйсненне.

Не пакідалі мяне без нагляду, калі я гасцявала ў бабулі Алены і дзеда Аўгуста — бацькоў мамы. Дзед Аўгуст быў майстрам-апавадальнікам. Ён ахвотна баяў казкі. Напрыклад, "Піліпку-сынкі", маю любімую, ніколі не паўтараў "як учора", — раскажыце з новымі падрабязнасцямі і прыгодамі... Дзедаў Піліпка нават у космас на памяле, адабраным у ведзьмы, аднойчы лётаў!

Бабуля Алена была майстрыхай на ўсе рукі. Шыла, прала, ткала, вязала, і усё — адмыслова. А другая бабуля, Аміля, цішком раскажвала пра пана Езуса, пераказвала Біблію.

Дома ў нас шанавалі кнігі. Самыя яскравыя ўспаміны — пра "Залатую яблычку" — кнігу беларускіх народных казак, ілюстраваную Аленай Лось, і "Рабінзона Круза" з ілюстрацыямі Мікалая Казлова.

З'яўленне ў нас прайгравальніка "Юность" з вялікай колькасцю цудоўных кружэлак было асобнай культурнай падзеяй...

Незабыўны пах друкарскай фарбы ад свежых газет і часопісаў. З чацвёртага класа я друкавалася: у раёнцы, "Піянеры Беларусі" і "Зорьке", а ў "Бярозцы" дэбютавала першымі казкамі. Юнкорыўскае супольнасць, якая гуртавалася вакол дзіцячых газет і часопісаў, перапіска з рэдакцыямі былі асобным светам.

А яшчэ я заспела час, калі, выходзячы з хаты, людзі ў вёсках не вешалі замкі на дзверы; размаўлялі не на трясенцы, а прыгожай мовай; збіралі "талаку", каб справіць важную працу...

Гэтае святло — непагаснае.

Фота Крысціны ПЕРЖУКОВАЙ

ФОТОФАКТ

Арт-тралейбус

У Магілёве пачаў курсіраваць тралейбус у рамках праекта "Мастацтва на колах". Інтэр'еры і экстэр'еры транспартнага сродку ўпрыгожылі работы мастака Базыля Камарова. Зладзіў праект магілёўскі Цэнтр гарадскіх ініцыятыў, што заявіў пра сябе ў рамках правядзення ў горадзе над Дняпром акцыі "Культурная сталіца Беларусі-2013", а падтрымалі ідэю, у прыватнасці, у гарвыканкаме.

Фота Цэнтра гарадскіх ініцыятыў

Музеі Туркменістана, як выветлілася, могуць уразіць самага патрабавальнага турыста. Каб пераканацца ў гэтым, пагутарым з дырэктарам Марыйскага гісторыка-краязнаўчага музея Тарэ НАБАТАВЫМ, які днямі завітаў у Мінск у рамках Дзён культуры яго дзяржавы ў нашай.

ТУРКМЕНИСТАН

Кастусь АНТАНОВІЧ

Тарэ НАБАТАЎ,
дырэктар Марыйскага гісторыка-краязнаўчага музея

— У аснове нашай установы — унікальныя артэфакты, выяўленыя яшчэ за савецкім часам. Музей быў створаны ў 1968-м. Тады ён быў вядомы як Марыйскі гісторыка-рэвалюцыйны музей. А праз некалькі гадоў грамадскаці была прадстаўлена і першая пастаянная экспазіцыя. Сёння Гісторыка-краязнаўчы музей размешчаны ў цэнтры горада ў вялікім трохпавярховым будынку з белага мармуру і каляровага граніту. Палац быў узведзе-

Марыйскі гісторыка-краязнаўчы музей.

Мары ў Мары

ны зусім нядаўна, у 2010 годзе, непадалёк ад абласной бібліятэкі ды галоўнай мячэці. Будынак абсталеваны шасцю выставачнымі заламі, канферэнц-залай, службовымі кабінетамі, сховішчамі, рэстаўрацыйнымі лабараторыямі. Да слова, толькі кошт самога гмаху склаў блізу 18 мільёнаў долараў ЗША.

— Гісторыка-краязнаўчы профіль установы, відаць, абумоўлівае і наяўнасць у фондах этнаграфічнага матэрыялу?

— Сапраўды, у этнаграфічнай зале дакладна ўзноўлены традыцыйны побыт марыйскіх туркменаў. І ўсё ж фонды музея, якія налічваюць каля сарака тысяч прадметаў, звязаны не толькі з этнаграфіяй. Гэта і карціны на гістарычную тэматыку, і габелены, і графіка, кераміка ды скульптура, ювелірныя вырабы са срэбра і ста-

Сёння Гісторыка-краязнаўчы музей размешчаны ў цэнтры горада ў вялікім трохпавярховым будынку з белага мармуру і каляровага граніту, узведзеным нядаўна, у 2010 годзе. Будынак абсталеваны шасцю выставачнымі заламі, канферэнц-залай, кабінетамі, сховішчамі, рэстаўрацыйнымі лабараторыямі.

ражытна зброя, старадаўнія рукапісы, дакументы па гісторыі краю, а таксама ўсе віды флоры і фаўны Марыйскай вобласці... Ці не самымі каштоўнымі з прадстаўленых артэфактаў з'яўляюцца для нас узоры старадаўняй нацыянальнай вопраткі, туркменскія дываны, адметныя музычныя інструменты...

— І ўсё ж які артэфакт прываблівае найбольшую ўвагу турыстаў?

— У асобнай зале нашага музея прадстаўлена калекцыя археалагічных знаходак, большую частку якой складаюць экспанаты з самага старажытнага горада Сярэдняй Азіі, вядомага навуцы, — Мерва. А

адным з найбольш папулярных экспанатаў гістарычнага музея з'яўляецца куфар, упрыгожаны мазаікай са спановай косці, які датуецца другім тысячагоддзем да нашай эры. Ніводзін турыст не застаецца абываковым да прыгажосці гэтага старажытнага ўзора мастацтва...

— Калі казаць пра турыстаў, то не магу не запытацца: хто складае асноўную групу наведвальнікаў вашага музея?

— Вядома ж, як і ў беларускіх музеях, так і ў нас асноўная аўдыторыя — школьнікі. У гэтым плане на нашу карысць — той факт, што ў Туркменістане вучэбная праграма для школьнікаў ушчыльную звязана з музейнымі заняткамі. Акрамя таго, тэндэнцыя апошніх гадоў: у Марыйскі музей завітае ўсё больш замежных турыстаў, якія маюць магчымасць скарыстацца паслу-

гамі гідаў на англійскай, турэцкай, нямецкай, рускай і, канешне ж, туркменскай мовах. Прыемна, што з кожным годам расце і колькасць турыстаў з Беларусі.

— Якім чынам вы прывабліваеце замежнага турыста?

— Трэба сказаць, што Мары — не толькі адзін з найбуйнейшых гарадоў нашай краіны, але і самы старажытны на поўдні Туркменістана. Старадаўняя архітэктура, помнікі, унікальныя археалагічныя артэфакты прывабліваюць турыстаў не толькі з постсавецкай прасторы, але і з ЗША, Італіі, Вялікабрытаніі ды іншых краін свету. Павялічваецца таксама і колькасць турыстаў за кошт дзелавак кантактаў Туркменістана. Таму скардзіцца на адсутнасць наведвальнікаў не можам. А вось што нам трэба абавязкова зрабіць, дык гэта якасны інтэрнэт-партал, на якім можна было б віртуальна пазнаёміцца з каштоўнымі музейнымі прадметамі. Гэта — справа бліжэйшай будучыні.

— Не магу не пацікавіцца пра перспектывы супрацоўніцтва з беларускімі музеямі...

— У рамках Дзён культуры Туркменістана мы пастараліся пазнаёміць беларусаў з нашымі ўнікальнымі экспанатамі. Спадзяюся, што неўзабаве і туркменская публіка ў рамках выставачных праектаў на свае вочы зможа пабачыць музейныя прадметы, якія адлюстроўваюць гісторыю беларускага народа. Спадзяюся і на супрацоўніцтва не толькі ў экспазіцыйным плане. Магчыма, беларускіх калег зацікавіць сувенірная прадукцыя, створаная рукамі нашых рамеснікаў, а таксама дзейнасць фальклорнага калектыву, заснаванага пры музеі...

Культурны твітар: адметнае ў культуры за мяжой

УКРАЇНА

У Кіеве, на тэрыторыі Нацыянальнага запаведніка "Сафія Кіеўская", адкрыты падмуркі старажытнага будынка XI стагоддзя. Навукоўцы лічаць, што прыбудова да храма ўяўляла з сябе двух- або трохкамернае збудаванне, якое, магчыма, выкарыстоўвалася для здзяйснення памінальных набажэнстваў.

ФРАНЦЫЯ

Старэйшая дачка знакамітага мастака Пабла Пікаса Мая Відмайер-Пікаса вырасла падарыць Музею, які прысвечаны творчасці бацькі, некалькі ягоных работ. Парыжскі Музей Пікаса атрымае твор мастака часоў яго захаплення кубізмам, а таксама альбом яго алоўкавых эцюдаў.

ВЯЛІКАБРЫТАНІЯ

На месцы пахавання знакамітага па шэкспіраўскай п'есе караля Рычарда III адкрылі музей. Двухпавярховы будынак размясціўся якая на месцы магілы легендарнага англійскага караля, выяўленай даследчыкамі ў 2012 годзе ў брытанскім горадзе Лестэры.

АЎСТРЫЯ

Стала вядома, што "Еўрабачанне-2015" пройдзе ў аўстрыйскай Вене. Час правядзення — традыцыйны для гэтага конкурсу май. Плануецца, што дакладны спіс краін — удзельніц "Еўрабачання" будучага года будзе вызначаны на пачатку студзеня.

ІТАЛІЯ

Абвешчана праграма кінафестывалю ў Венецыі, які пройдзе з 27 жніўня па 6 верасня бягучага года. 71-шы Венецыянскі кінафорум адкрые карціна мексіканскага рэжысёра Аляксандра Гансалеса Іньярыту пад назвай "Бёрдмен".

Прасякнуўшыся атмасферай, якая панавала на Міжнародным мастацкім пленэры "Любоў і паразуменне" ў чарнагорскім мястэчку Каменары, хачу распавесці пра яго арганізатарку, бо аб ініцыятарах такіх мастацкіх сустрэч пішуць рэдка. Яе імя — Сняжана Мілошавіч.

ЧАРНАГОРЫЯ

У васьмнаццаць гадоў яна стала першай віцэ-міс на конкурсе "Міс Югаславія", стаўшы запатрабаванай у моднай індустрыі і два гады працуючы фотамадэллю. Але выкарыстоўваць прыгажосць, каб зарабляць грошы, ёй не падабалася. І калі будучы муж Сняжаны зрабіў ёй прапанову, яна, не раздумваючы, разарвала кантракт з агенцтвам, выплаціўшы няўстойку, бо тэрмін дамовы вымагавуся пяццю гадамі.

Выйшаўшы замуж, яна адкрыла мадэльнае агенцтва і знялася ў кіно. Калі нарадзіліся дзеці, то Сняжана прысвяціла сябе іх выхаванню, бо пераканана: жанчына павінна займацца дзецьмі, пакуль ім не споўніцца дзесяць гадоў. Але пасля нараджэння сваіх двойняў, Сняжана захварэла, перажыла некалькі клінічных смерцяў. Ад глыбокай дэпрэсіі яе выратавала мастацтва.

Эканаміст па адукацыі, Сняжана ні разу не брала ў рукі пэндзаль, а ў 25 гадоў намалювала першую кар-

Майстэрня ператвараецца...

Беларускія мастакі наведвалі этнавіску Эміра Куштурыцы.

ціну. Пісала работы і дарыла іх тым, каму яны падабаліся. Сняжана кажа: "Так я лячыла душу". А потым пачала пісаць вершы. Мастакі парамакнулі ёй зладзіць пленэр. Нягледзячы на тое, што першы блін атрымаўся камяком, для яе стала відавочна: мастак — гэта нешта асаблівае, і тады, па яе словах, яна палюбіла ўсіх мастакоў свету.

Да арганізацыі наступнага пленэру Мілошавіч падышла інакш, і ў ім ужо ўдзельнічалі 80 мастакоў з Германіі, Францыі, Мексікі, Індыі ды іншых краін. Цяпер Сняжана праводзіць пленэры — ад двух-трох дзён да двух тыдняў. Дапамагае

Калі бамбілі Бялград, калі здарылася паводка ў Сербіі, першымі, хто адгукнуўся, былі мастакі. Яны аддалі свае карціны на аўкцыён, і атрыманыя грошы пайшлі на гуманітарную дапамогу.

муж. Спрыяе ў арганізацыйных пытаннях і Вера Джукич — мастачка, жонка Пасла Сербіі ў Беларусі.

Дарэчы, Сняжана, якая шмат падарожнічае, трапіўшы ў Беларусь, зведала культурны шок: уразілі, сярод іншага, Нацыянальны мастацкі музей і прафесіяналізм мастакоў. Са свайго боку, хачу адзначыць, што мне ў Сербіі і Чарнагорыі запомнілася прыхільнасць мясцовага насельніцтва да жывапісу. У цэнтры сербскага горада Нові Сад на беразе ракі ў гістарычных будынках размясціліся майстэрні мастакоў. Калі карціна ці скульптура гатовы, майстар адкрывае дзверы — і май-

стэрня ператвараецца ў галерэю, куды можа зайсці любы ахвотны. У шматлікіх кавярнях сцены ўпрыгожваюць карціны, і гэта — арыгіналы. Сняжана кажа: "Калі бамбілі Бялград, калі здарылася паводка ў Сербіі, першымі, хто адгукнуўся, былі мастакі. Яны аддалі свае карціны на аўкцыён, і атрыманыя грошы пайшлі на гуманітарную дапамогу". Дый запрошаныя на сёлетні пленэр мастакі за пару гадзін стварылі па рабоце, якія перадалі ў дар для аўкцыёну, сродкі ад якога таксама пойдучь пацярпелым ад паводкі.

Пленэр "Любоў і паразуменне" аб'яднаў мастакоў розных нацыянальнасцей, ўзростаў, непадобных стыляў ды пераваг у мастацтве. Нават імёны творцаў, што прыехалі ад Беларусі, пра гэта сведчаць: Уладзімір Напрэнка, Мікалай Мішчанка, Ілона Касабука, Марына Несцярук, Леанід Гоману, Анатоль Бяляўскі. А былі ж і мастакі з Расіі, Літвы, Ізраіля, Сербіі, Малдовы, Чарнагорыі...

Паводле ўмоў пленэру, кожны мастак пакінуў дзве свае работы, і ў ліпені Галерэя сучаснага мастацтва сербскага горада Пажаравац прыняла выніковую выстаўку. А на кастрычнік запланаваны паказ у Парыжы. Але галоўны вынік "Любові і паразумення", які ўжо дасягнуў, — трывалы сувязі паміж краінамі і сяброўства ўдзельнікаў.

Вольга ГОМАНОВА,
мастацтвазнаўца

"О-ля-ля!", або "Не можа быць!..."

На здымку — дзве выдатныя актрысы беларускай аперэты, народныя артысткі Беларусі **Вікторыя Мазур** і **Наталля Гайда**. Тады, у 1972-м, яны былі пачынаючымі спявачкамі і артысткамі, якія абралі сцэну ледзь толькі адкрытага Тэатра музычнай камедыі Беларусі... Сёння іх імёны авяняю легендай: з іхняй творчасцю звязаны найлепшыя старонкі гісторыі гэтага тэатра.

ным рытме: раніцай — рэпетыцыя, увечары — спектакль ці чарговая рэпетыцыя, і так дзень пры дні цягам многіх гадоў! Часу на адпачынак амаль зусім не было, але мы ўсё паспявалі: і іншых акцёраў паглядзець, і наведаць мінскія тэатры, і ў Маскву выязджалі на прэм'еры... Вельмі шмат паспявалі, і ўсё рабілася літаральна на адным дыханні...

— Самае цудоўнае ў жыцці — гэта маладосць, — уздыхае, глядзячы на здымак, **Вікторыя Мікалаеўна**. — Маленькае чорна-белае фота, але яно напоўнена такім святлом!.. Мы тут з Наташай вельмі шчаслівыя. Глядзіце, як яна ўсміхаецца! Колькі шчасця ў гэтай усмешцы! Мы былі маладыя, поўныя надзей, і наперадзе было ўсё жыццё...

Цягам трох дзесяцігоддзяў творчай кар'еры актрысы не толькі назапашвалі жыццёвы і сцэнічны досвед, але і складалі гісторыю тэатра. Без перабольшання, шмат у чым дзякуючы сваім прымам беларуская аперэта набыла славу аднаго з вядучых тэатраў музычнай камедыі былога Саюза. Пра тэатр сур'ёзна загаварылі крытыкі, яго спектаклі нязменна збіралі поўныя залы...

Творчая кар'ера актрыс склалася па-рознаму. **Вікторыя Мазур**, на жаль, даўно пакінула сцэну, а вось **Наталля Гайда** па-ранейшаму іграе ў родным тэатры. 4 мая вялікім гала-канцэртам было ўрачыста адзначана ейнае 75-годдзе: вялікая Гайда знаходзіцца ў бліскучай вакальнай форме, што і прадэманстравала пад час юбілейнага вечара.

За ўсю гісторыю нашага Тэатра музычнай камедыі, бадай, ніхто з актрыс першага плана так і не здолеў наблізіцца да маштабу таленту **Вікторыі Мазур** і **Наталлі Гайды**. І вельмі шкада, што беззваротна сышла ў мінулае "залатая" эпоха, якая звязана з найярчэйшым росквітам творчасці гэтых зорак беларускай аперэты. Дый увогуле, за тры няпоўныя 45 гадоў, што існуе Беларускі музычны тэатр, яго трупы поўнасцю абнавілася. Сёння ў тэатры "дзеінічаюць" толькі два акцёры, якім давялося быць у складзе самай першай трупы — той, якая 17 студзеня 1971 года адкрывала Беларускі тэатр музычнай камедыі спектаклем **Юрыя Семянякі "Спявае "Жаўранак"**. Гэта народная артыстка Беларусі **Наталля Гайда** (яна выконвала галоўную ролю — рускай разведчыцы **Ірыны**) ды заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь **Васіль Сердзюкоў** (ён іграў эпізодычную ролю — юнака-партызана)...

Калі Вялікі Князь скажаў: "Дасюль — маё!"

Выказаўшы ідэю наконт перакладу другога тома кнігі Мар'яна Чапскага "Усеагульная гісторыя каня" на старонцы 5 гэтага нумара "К", вырашыла прапанаваць увазе чытачоў і цікавы фрагмент фаліянта, прысвечаны акурат гісторыі Беларусі. Паверце, такіх момантаў у выданні Чапскага не проста шмат — яно імі літаральна перасыпана. Такім чынам — фрагмент з параграфа 141 пад назвай "Конь у нацыянальнай гаспадарцы Польшчы і Літвы" (у скарачэнні).

ў палон, здолеў спрытна выбрацца з яго. Раз, напрыклад, уцёк з вязніцы на конях самога вялікага магістра з Альфам, ліцвінам, якога наняў сабе для паслуг і шпіянажу, а на мяжы коней магістру з падзякай адаслаў.

Пахавальным целаспапненнем усіх гэтых мужоў заўсёды спадарожнічалі іх верныя баявыя коні. Абрад пахавання Кейстута адбыўся з надзвычайнай урачыстасцю, а было гэта ўжо апошняе целаспапненне астанкаў паганскага вялікага князя. На віленскім ахвярніку Святарога, на вяршыні магілы, выдзёубленай на паўтара чалавечыя росты ўглыб, склалі вялізны стос сухіх дрэў. Там сама апрашушы Кейстутава цела ў даспехі і княжацкія шаты, са зброяй, дзідай і сайдакам на стос паклалі, а пры ім — жывога слугу найвярнейшага, убранага каня найлепшага, пару хартоў і выжлаў, кіпцюры рысіныя і мядзведжыя разам з паляўнічым рогам. Потым, справіўшы малітвы і ахвяры, праспяваўшы пра высакародныя ўчынкi князя, здзейсненыя ім на працягу жыцця, запалілі той прасмолены стос дрэў,

справядлівым, але суровым да жорсткасці, з іншага ж — лагодным, як дзіця, бяспрыкладна шчодрым і гатовым адразу прыйсці на дапамогу тым, хто меў у ёй патрэбу. Яго шчодрасць распаўсюджвалася на ўсіх годных ягонай ласкі, і асабліва на палякаў, якіх надзвычай любіў, так што іх коней забіраў у свае фальваркі на зімоўку. Цэласнасць дзяржавы, яму падначаленай, пільна сцярог і незвычайнымі спосабамі яе межы акрэсліваў. Адночы, да сярэдзіны Дняпра на кані даплыўшы і шаблю выхапіўшы, выгукнуў: "Дасюль — маё!" І мяжу, пазначаную гэтым неардынарным актам, доўга ніхто не наважваўся ні змяніць, ні парушыць.

Дробныя спачатку **конікі літоўскія**, якія ў рабаўніцкіх, або казачкіх, нападках старадаўняй Літвы бездакорна служылі, на якіх перапраўляліся цераз рэкі, трымаючыся адной рукой за хвост, а другой цягнучы драўляныя плытокі, дзе былі пагружаны зброя, рыштунак і амуніцыя; гэтыя конікі сталі з часам, пасля здзейсненай уніі абодвух народаў, такімі дасканалымі, што на іх

Едзе Вітаўт па вуліцы...

Георг Крыштаф Эймарт. "Літоўскія коні" (фрагмент).

"...Да уніі абодвух народаў (Літоўскай уніі. — С.І.) вялікі князь літоўскі быў адзіным і прадстаўніком народу, і заканадаўцам, адзіным панам над людзьмі і коньмі. Вялікія літоўскія князі адпавядалі наколькі маглі свайму ўсебаковаму прызначэнню, а іх намаганні ўзнялі Літву на той узровень развіцця, на якім бачым яе перад уніяй.

Гедымін быў выдатным верхнікам свайго часу.

Пра **Альгерда** тагачасныя крыжакі пісалі, што вялікі князь кульгае на правую нагу, калі ходзіць, і таму звычайна абгапіраецца ці на кіек, ці на збраяноса, але затое на кані сядзіць моцна. Конь ягоны і правіца былі грозныя для татараў ды іншых ворагаў краіны.

Кейстут на коніку, да сёння апеты ў народных песнях, пра якога самі крыжакі казалі, што больш за ўсё любіў вайну і праўду, нястомна выходзіў з імі на бой, доўга іх граміў і мужна біўся; і не раз, узяты імі

і так усё цела згарэла. Прысутныя на пахаванні крыжакі глядзелі з жахам, як полымя дасягнула ніжняга пласта дрэў — і ўвесь стос з трэскам абрынуўся ў нябачную для іх магільную яму ды новым выбухам агню і дыму ўразіў народ.

Вітаўт ніводнай хвіліны без карысці для краіны не траціў. Заўсёды на кані, паўсюль з загадам і наглядом сваім паспяваў, быў ён разам правадыром, суддзёй, галавой царквы, табуноў гадавацелем і купцом.

У тагачаснай Літве лютавалі разбойнікі, або рабаўнікі, званья паўсюль казакамі, і гэта прымушала Вітаўта скіроўваць усю сваю энергію на стрымліванне закаранелага імкнення да старых практык, якія дарэшты змог выкарніць толькі Статут Казіміра Ягелона.

Едзе Вітаўт па вуліцы, За ім нясуць дзве шабліцы — для неадкладнага пакарання злачынцаў па ягоных найвышэйшых загадах. З аднаго боку, быў ён

літоўская конніца магла даць адпор розным ворагам, і нават вытанчаным шведам. А шыкоўныя атрады Сапегі, Гансеўскага ды іншых не адну з вялікіх рэк на спінах коней уплаў пераадоўвалі.

Два народы, аб'яднаныя ў адзіную магутную дзяржаву, развіваліся праз узаемныя ўглыбы, агульны поспех, і перадусім забяспечвалі сябе конямі. Карона ўсё больш пачынае ўжываць стаенны спосаб конегарадоўлі; на Літве і Русі з'яўляецца нечуванна мноства табуноў, гадаваных на волі ці ў паўдзікім стане; у глухой жа Украіне на землях запарожскага казачтва гоісаюць цалкам дзікія табуны. На самым поўдні Польшчы карпацкі горацк выхоўвае свайго дробнага коніка толькі ў руках, а тым часам на паўночнай ускраіне Літвы жмудзін беражэ свайго нізкарослага клеперака ад усякага скрыжоўвання..."

Пераклад з польскай мовы Святланы ІШЧАНКА.

Працяг тэмы

Інтрыга пленэру

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 12.)

З радасцю ўбачыла яна на старых кадрах калодзеж-журавель, з якога калісьці брала ваду, — цяпер такіх у Гарадной няма. А хударлявага старога ў доўгай сарочцы звалі па-вясковаму Міхалёк. Цікава было б даведацца таксама імя жанчыны ў намітцы, падлетка, занятага вырабам цацак. Мяркую, гэта цалкам магчыма. Каб усе са старэйшых змаглі прысутнічаць на праглядзе, абавязкова пазналі б аднаасячкан.

Гарадна не была пазбаўлена ўвагі звонку. Ісак Сербаў, Ксаверый Прушынскі, Яніна Арынжына, Уладзімір Караткевіч, беларускія навукоўцы і журналісты пісалі пра вёску. Апошнім часам дзякуючы існаванню Цэнтра ганчарства, правядзенню міжнародных пленэраў ды кірмашоў, што ладзяцца з 2008 года,

акрэслілася грамадская цікавасць да гісторыі палескага "мястэчка гліняных гаршчкоў". У 2012-м убачылі свет успаміны яго жыхара, былога настаўніка, Фамы Вячоркі "Запіскі заходнебеларускага палешука", падрыхтаваныя да друку яго сынам Георгіем і ўнукам Яўгенам. Узнаўляе свой радавод нашчадак ганчароў Валерыі Кісель. Ён разам з Алесем Вячоркам заснаваў інтэрнэт-рэсурс "Городно — палескае мястэчка" і апублікаваў артыкул паводле архіўных даных.

Разам з тым, лёс промыслу ў Гарадной знаходзіцца сёння пад відавочнай пагрозай знікнення. Ці захавае ўнікальнае палескае мястэчка — адзіны ў сучаснай Еўропе аўтэнтчны цэнтр ганчарства — сапраўдную тэхналогію, па-мастацку бездакорна адчуванне глінянай формы, унікальны лексікон мясцовых назваў посуду? Адказаць на гэтыя пытанні могуць толькі самі гарадніянцы рэальнай справай, падставай для якой павінна стаць усведамленне непаўторнай каштоўнасці ўласных традыцый. І, канешне, варта набыць у Польшчы для Гарадной копію архіўнага фільма ў якасці візуальнага эталона вымярэння ўласнай унікальнасці.

Вольга БРЫЛОН, музыказнаўца

Т Э К С Т

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.
- Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
- Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
- Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
- Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.

Выстаўкі:

- Выстаўка "Рака часу" (у рамках праекта "Нашы калекцыі") — звыш 70 твораў тыражнай і арыгінальнай графікі — да 1 верасня.
- Выстаўка аднаго твора: карціна М.Казакевіча "Рэжвіем" (у рамках праекта "Нашы калекцыі") — да 18 жніўня.
- Выстаўка мужчынскага касцюма і кунтушовых паясоў з прыватнага збору "Залататканы шоўк, бяспрыны па рабоце..." — да 31 кастрычніка.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ

"ДОМ ВАНЬКОВИЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
І-Й ПАЛОВАЙ XIX СТ."

г. Мінск, вул.
Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплікс
"Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Персанальная выстаўка **Аляксандра Рыжэўскага**, майстра разьбы па шкарлупіне яйка.

МУЗЕЙ В. К. БЯЛЫНЦКАГА-
БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя "Культура
1-й пал. XIX ст."

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- "Старажытная Беларусь".
 - "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
 - "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".
- Выстаўкі:
- Міжнародны праект "Рэчы паміж жыццём і смерцю" — да 21 верасня.
 - Выстаўка "О доблестях,

о подвигах, о славе" — да 21 верасня.

■ Выстаўка "Манеты Другой сусветнай вайны" (са збору Калінінградскага абласнога гісторыка-мастацкага музея) — да 29 жніўня.

■ Выстаўка "Памяці Мінскага гета" (афорты Лазара Рана з прыватнай калекцыі) — да 12 жніўня.

■ Выстаўка графічных твораў "Віктар Сташчанюк. Замалёўкі архітэктурных помнікаў Беларусі (1968 — 1972 гг.)" — да 31 жніўня.

■ Тры выстаўкі ізраільскіх творцаў у рамках праекта "Фарбы блізкага Усходу" (мастакі Ганна Зарніцкая, Андрыйян Жудро і фатограф Алік Замосцін) — да 15 верасня.

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка карцін і асабістых рэчаў Віктара Цітова "Мастацтва, абпаленае вайной".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ
МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК
"НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская,
19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60,
2 06 02; + 37529 551 80 51,
+37529 190 31 49.

- Палацавы ансамбль
- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка "Падарожжа з Нясвіжа ў Парыж" — да 15 верасня.
- Выстаўка люлек "Прадмет годнага адпачынку" — з 15 жніўня да 30 верасня.
- Ратуша
- Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС
"МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91,
(8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка фатаграфій "Мір стары — Мір новы".

Слановая зала

■ Выстаўка з прыватнай калекцыі І.Сурмачэўскага "Дух часу і раскошы: мода і стыль 1820 — 1920-х гадоў" — да 15 жніўня.

■ Партрэтная зала

■ "Выстаўка партрэтаў князёў Радзівілаў з калекцыі князя Канстанціна Гагенлоз" (Германія) — да 16 лістапада.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыя:

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Інтэрактыўная гульня "Таямніцы дома Песняра".
- Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.

Ф О Т А Ф А К Т

Усе тучкі ў кучкі!

У чацвер, 7 жніўня, жанчыны вёскі Стары Дзедзін Клімавіцкага раёна Магілёўшчыны праводзілі старажытны абрад заклікання дажджу. Гэта яркавы прыклад аказіяльнай магіі, якая па сённяшні дзень шырока распаўсюджана ў вясковай мясцовасці краіны. Яго сёлета фіксавалі супрацоўнікі Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра культурна-асветнай работы. Для Клімавіцкага краю дадзены абрад з'яўляецца лакальным і бытуе толькі ў гэтай вёсцы. Для таго, каб спыніць засуху, жанчыны чытаюць малітвы і пераворваюць дно ракі жалезным плугам. Падрабязны расповед — у наступных нумарах "К" Р.С. Праз гадзіну пасля правядзення абраду дождж, сапраўды, пайшоў.

Фота Алены БЕЛАНОЖКА

Акцыі:

- "Самы лепшы дзень" (Дзень нараджэння ў музеі).
 - Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вясялля — у музей!" (па папярэдняй дамоўленасці).
 - Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).
- Выстаўкі:
- Выстаўка да 90-годдзя нявесткі Якуба Коласа, дачкі Янкі Маўра Наталлі Міцкевіч (з асабістага архіва сям'і Міцкевічаў).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыя:

- Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей
- "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам.
- Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

Выстаўка:

■ Ізраільская выстаўка "Хаім Нахман Бялык: шлях паэта" — да 12 жніўня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА
МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.

■ "Back in BSSR / Ізноў у БССР" (савецкі плакат 1940 — 1980-х гг., прадметы матэрыяльнай культуры) — да 14 верасня.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска:
МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл.Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мінск губернскай Шляхецкай побыт".
- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхайлу Савіцкаму.

■ Выстаўка жывапісу і роспісу па тканіне "Кобрынская палітра" — да 9 жніўня.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца
Выстаўкі:

- "Цмокі і васковыя фігуры" (скульптуры драконаў і герояў фэнтазі, а таксама гістарычныя персанажы царскай сям'і Раманавых) — да 14 верасня.
- Скарбы сусветнага жывапісу ва ўнікальнай калекцыі рэпрадукцыі **Надзеі Лежэ** з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь — да 7 верасня.
- Выстаўка-калекцыя самых прыгожых і знакамітых матылькоў свету "Лятаючыя кветкі" — да 17 жніўня.
- Выстаўка "Праўда салдацкіх трохкутнаў" (франтавыя лісты і фота салдат Вялікай Айчыннай вайны з фондаў музея) — да 31 жніўня.

Экспазіцыі:

- "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).
- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
- "Чырвоная гасцеўня".
- "Зала ўрачыстых прыёмаў".

■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокаль паўднёвай галерэі).

■ "Старажытная гісторыя Гомельшчыны" (археалагічная экспазіцыя).
Вежа палаца
Экспазіцыя:

■ "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".
Выстаўкі:

■ "Кнігі, у якіх захоўваецца час..." (лепшыя выданні сяр. XVII — пач. XX стст.) — да 31 жніўня.

■ "І рай, і боль на Песеннай зямлі..." (графіка беларускіх мастакоў 1920 — 1930-х).

Паўночнае крыло палаца
Экспазіцыя:

■ "Свет звяроў Гомельшчыны".
Выстаўкі:

■ Куток жывых экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

Застаёмся на сувязі!

Прачытайшы нумар, далучайцеся да нашых суполак у сацыяльных сетках!

Абмеркаваць тэмы апошніх нумароў газеты можна ў нашых акаўнтах
facebook.com/kimpressby,
vk.com/kimpressby,
twitter.com/kimpressby,
odnoklassniki.ru/group/52156879339702
Пазнаёміцца са здымкамі нумара і пабачыць архіўныя палосы "Культуры" можна тут:
instagram.com/kimpressby

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- На тэрыторыі працуе пнеуматычны цір.
- "Музей крыміналістыкі".
- Лакальная экспазіцыя "Ваенна-санітарны вагон" — да 30 верасня.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

■ Экспазіцыя "Прырода Лідчыны".
Выстаўкі:

- "Вядзём пачатак свой ад Гедыміна..."
- "Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст."
- Выстаўка адной карціны "Партызаны".
- "Прывітанне, ранейшая Ліда!"
- "Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60".
- Турыстычна-пазнаваўчая праграма "Праз вякі, праз стагоддзі" ў Лідскім замку.
- "Крылы над Лідай" — выстаўка да 100-годдзя Лідскага аэрадрома.
- Выстаўка "Як жылі нашы продкі".
- Выстаўка "Чарадзейны Куфар".
- Выстаўка творчых работ выпускнікоў і выкладчыкаў мастацкай школы "Сустрача пакаленняў".
- Персанальная выстаўка П.Цімафеева "Драматычнасць сярэдняга плана. Час жывых".

■ У рамках праекта "Выток Нёмана — выток духоўнасці" — калектыўная выстаўка "Абуджэнне".

■ Выстаўка дэкаратыўна-прыкладной творчасці А.Чуўюравай (Сярко) "Частка маёй душы".

■ "Вайны свяшчэнныя старонкі" — выстаўка, прысвечаная Вялікай Перамозе.

■ Выстаўка "Старонкі непа100роннай Вялікай вайны на Лідчыне".

ЛІДСКІ ЗАМАК

- Камера катаванняў.
- Фотавыстаўка "Захаваем на вякі".
- Партрэтная галерэя вялікіх князёў і каралёў.
- Фотавыстаўка "Археалагічныя знаходкі Лідскага замка".
- Выстаўка рэплік "Зборна Вялікага Княства".

ГАЛЕРЭІ

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 288 15 49.

■ Выстаўка-продаж мёду.

ШТОТЫДНЁВАЯ
МАСАВА-ПАЛІТЫЧНАЯ
ГАЗЕТА

Выдаецца з кастрычніка 1991 года

Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь

Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 637,
выдадзена
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар —
Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ

Рэдакцыя

Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Барыс КРЭПАК,
Яўген РАГІН,
Ілья СВІРЫН

Аглядальнік рэдакцыі:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Спецкарэспандэнты:
Пётр ВАСІЛЕЎСкі,
Алег КЛІМАЎ,
Вольга НАВІЦКАЯ

Загадчык аддзела
фотайлюстрацый —
Юрый ІВАНОВ

Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД

Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.

Тэлефоны:
(017) 286 07 97,
(017) 334 57 23

Тэлефон-факс:
(017) 334 57 41

Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by

E-mail: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы не рэцензуюцца і не вяртаюцца. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і адрас, асноўнае месца працы, зваротны адрас.

Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

"Культура", 2014.
Індэкс 63875, 638752
Рознічны кошт —
па дамоўленасці.
Наклад 6001
Падпісан у друку
08.08.2014 у 15.00
Замова 3334

Рэспубліканскае ўнітарнае
прадпрыемства "Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/106 ад
30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.

Выдавец —

Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.

Прыёмная: (017) 290 22 50.
Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35

